

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

KODANIKUÜHISKONNA SIHTKAPITALI KONTSEPTSIOON

Autorid: Agu Laius ja Urmo Kübar, EMSL

Nõuandev töörühm: Katrin Enno, Kaja Kaur, Mikko Lagerspetz,
Maarja Mändmaa, Tiit Riisalo, Einike Uri

Konsulteritud: Rahandusministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Majandus-ja
Kommunikatsiooniministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Kultuuriministeeriumi,
Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riigikantseleiga

Kontseptsiooni valmimise kuupäev: 12. oktoober 2007

TALLINN 2007

SISUKORD

Kokkuvõte	3
Sissejuhatus	5
Kontseptsiooniga hõlmatav valdkond	5
Ajalooline taust (2001 - 2007)	5
Riigieelarve vahenditest kodanikuühenduste rahastamise vajadus	6
Kontseptsiooni koostamise protsess	8
Olemasoleva olukorra analüüs	9
Ühenduste riigieelarveline rahastamine: võimalused, probleemid, lahendused	9
Loodava sihtkapitaliga sarnaste organisatsioonide kogemused teistes riikides	10
Ühenduste rahastamisest Eestis	12
Olemasolev Eesti ühenduste rahastamisressurs	13
Olemasoleva olukorra täiendamise vajadus	14
Alternatiivid olukorra muutmiseks	15
Alternatiivide lähtealused	15
Sihtkapitali eesmärkide alternatiivid	15
Sihtkapitali juriidilise staatuse alternatiivid	17
Rahastamise liikide alternatiivid	19
Ettepanek eelistatava variandi osas	20
Analüüsist lähtuvad Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsiooni alused	20
Sihtkapitali loomise põhimõtted	21
Sihtrühmad	22
Sihtkapitali rahastamistegevuse põhimõtted	23
Sihtkapitali juhtimise ja töö korraldamise põhimõtted	24
Nõuded rahastatavatele ühendustele ja taotlejatele	26
Lisad	26
Lisa 1. Kaasamise tulemusel saadud ettepanekud ühendustelt ja isikutelt	27
Lisa 2. Kokkuvõtte Rahandus-, Majandus- ja Kommunikatsiooni-, Sotsiaal-, Keskkonna-, Kultuuri-, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riigikantselei ettepanekutest Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kontseptsiooni täiendamiseks	50
Lisa 3. Viide täiendavatele teemakohastele allikatele	65

KOKKUVÕTE

Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) eesmärgiks on Eesti vabaühenduste suutlikkuse suurendamine kodanikuühiskonna arendamisel ning kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna kujundamisel. Sihtkapitali loomine hiljemalt 1. jaanuarist 2008 ning rahastamine riigieelarvest iga-aastaselt 20 miljoni krooniga sisaldub valitsusliidu 2007-11 programmi peatükis "Kodanikuühiskond ja riiklus".

KÜSKi kontseptsioon esitab sihtkapitali moodustamise alused ja tegevuspõhimõtted. Kontseptsiooni koostas vastavalt lepingule Siseministeeriumiga Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL), kaasates selleks läbi kohtumiste, aruteluforumite ja Interneti-konsultatsioonide ulatuslikult teisi kodanikuühendusi. Kontseptsiooni koostamisel on arvestatud ka kodanikuühiskonna arengut ja ühenduste rahastamist puudutavaid uuringuid Eestist ja välismaalt, teistes riikides tegutsevate analoogsete fondide kogemusi ning ühenduste rahastamise praegust olukorda Eestis.

Kontseptsiooni koostamiseks läbi viidud kaasamisprotsessi eesmärk oli tuvastada ühenduste ootused ning praegused puudujäägid ühenduste rahastamises, mille lahendamiseks saab KÜSK avaldada suurimat pikaajalist mõju kodanikuühiskonna arengule.

Praegu on Eesti vabaühendustele kättesaadavad põhiliselt mitmesugused valdkondlikud Eesti ja Euroopa Liidu rahastamisallikad, mida KÜSK ei pea dubleerima. Probleemideks on sõltuvus (enamasti lühiajalisest) projektirahastamisest, mis pärsib ühenduste arengut ja suutlikkust pikaajalisi eesmärke seada ja saavutada. Juhuslikult ja vähe on rahastatud ühenduste tegevust kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna kujundamisel ja partnerlusel avaliku võimuga, mille eesmärgid seab 2002. aastal Riigikogus vastu võetud Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsioon (EKAK): kodanike huvide koondamisel ja esindamisel, kodanike kaasamisel oma tegevusse, ühenduste tegutsemisvõime parandamisel, avalike teenuste osutamise suutlikkuse tõstmisel, sotsiaalse ettevõtluse edendamisel jne.

Saavutamaks oma eesmärgi ühenduste suutlikkuse tõstmisel kodanikuühiskonna arendamiseks ja kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna kujundamiseks, on KÜSKi fookusteks:

1. Mittetulundussektori institutsionaalne arendamine (*capacity building*) nii üleriigilisel kui ka piirkondlikul tasandil ning organisatsioonide ja -võrgustike tegevuse toetamine EKAKi rakendamisel, edendamaks ühenduste suutlikkust olla partneriks avalikule võimu institutsioonidele.
2. Uuenduslike kodanikuühiskonna alaste programmide ja projektide läbiviimine: uuringud, arendusprojektid, uute teadmiste rakendamine, rahvusvahelise kodanikuühiskonna alase arengu kogemuste omandamine ja levitamine, ühenduste vajalike koostööstruktuuride käivitamine.

Oma eesmärgist ja fookustest lähtuvalt on KÜSK nii toetusi andev (*grant-making*) kui ka programme ja projekte algatav (*operational*) fond. Toetuste puhul rakendatakse nii projekti- ja tegevustoetusi kui ka lepinguliste tööde ja teenuste tellimist.

Tagamaks fookustest lähtuvate programmide väljaarendamist, ühtseid toetuste tingimusi ja kriteeriumeid ning järelevalvet toetuste kasutamise üle, otsustusprotsesside ja aruandluse läbipaistvust, suurimat sõltumatust, demokraatliku otsustusmehhanismi ning ühenduste parimat osalemist, moodustatakse KÜSK kaasamis- ja konsultatsiooniprotsessi tulemusena sihtasutusena iseseisva juriidilise isikuna.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

KÜSKi tegevust juhib nõukogu, kuhu kuuluvad ettepaneku kohaselt regionaalminister, kaks Riigikogu nimetatud liiget ning 4 -6 Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamise tegevuskavade elluviimiseks ja täitmise hindamiseks ning kodanikuühiskonna ja riigi koostöö arendamiseks moodustatud valitsuskomisjoni¹ nimetatud liiget. KÜSKis asub tööle 3-4 inimest ning projektitaotlusi hindavad eksperdid, kelle töö tasustatakse. KÜSKi halduskulud moodustavad 10-15% sihtkapitali eelarvest.

KÜSK töötab läbipaistvuse ja avatuse põhimõtteid järgides. Iga-aastased eesmärgist ja fookustest lähtuvad konkreetsed programmid ja neile eraldatava rahahulga osatähtsuse sihtkapitalis määrab KÜSKi nõukogu. Toetuskonkursside väljakuulutamiseks ja teavitamiseks kehtestatakse protseduurireeglid ja arusaadavad tingimused taotluse koostamiseks. Toetuse eraldamise otsused avalikustatakse, toetust mittesaanud taotlejatele põhjendatakse otsust. Kehtestatakse vaideprotseduurid, mis võimaldavad otsuseid ümber vaadata.

KÜSKi kaudu rahastatavatele ühendustele ja teistele toetuste saajatele kehtestatakse selged ja konkreetsed tingimused senise rahastamise ja tegevuse osas, mis peab näitama nende vajadust antud rahastamise järele ja suutlikkust kavandatu ellu viia, professionaalsust, avatust ja läbipaistvust nii tegevuse kui ka rahade kasutamise osas. Kodanikuühiskonna sihtkapitalist rahastatav mittetulundusühing peab tegutsema avalikes huvides ning järgima kodanikuühenduste eetikakoodeksit.

---

¹ Vabariigi Valitsuse korraldus 16. august 2007 nr 380

SISSEJUHATUS

Kontseptsiooniga hõlmatav valdkond

Käesolev kontseptsioon esitab 2007. aasta suvel kodanikuühenduste osalusel valminud põhimõtted valitsusliidu 2007-11 programmis kodanikuühiskonna toetamiseks ette nähtud Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) moodustamiseks.

Rahastamine on avaliku võimu ja kodanikuühenduste vastastikusel huvil põhinev koostöövorm, mis tugineb arusaamal nende teineteist täiendavatest rollidest demokraatlikus riigis vabaduse, õiguse ja õigluse, sisemise ja välise turvalisuse, ühiskondliku edu ja üldise kasu ning rahva ja kultuuri kestmise tagamisel.

Kodanikuühenduste tegevuse rahastamine on probleemiks, mis pärsib ühenduste suutlikkust täita oma rolli ühiskonnas suurima üldise kasuga. Avalik võim on üks kolmest allikast koos omateenitud raha ja erasektori toetusega, kust tulevad vahendid ühenduste tegevuseks. Tugevdades kodanikuühendusi ja –ühiskonda, võimaldab KÜSK kui esmajoones avaliku võimu poolne kodanikuühenduste rahastamisinstrument tema arendamise tulemusel kaasata ka erasektori vahendeid.

Ajalooline taust (2001 - 2007)

Mittetulundusühenduste riigipoolne rahastamine on aastaid olnud ühenduste esindajate ja poliitikute arutelu all. Probleemiks on olnud riigi rahastamisskeemide läbipaistmatus, vähene süsteemsus ja kontroll eraldatud raha sihipärase ja tulemusliku kasutamise üle. Tuntav on olnud parteipoliitiline mõju rahastamisotsustele. 2001. aastal uue hasartmängumaksu seaduse eelnõu menetlemise ajal ei arutatud seda mittetulundusühendustega ega arvestatud nende ettepanekuid. Ühenduste ettepanekute alusel koostasid Katrin Enno, Mall Hellam, Agu Laius ja Daimar Liiv 2001. aasta suvel Kodanikuühiskonna Sihtkapitali idee, mille toonane Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua (EMÜ) esinduskogu esitas seisukoha võtmiseks riigi institutsioonidele.

2001.a. esitatud idee nägi ette Kultuurkapitalile sarnaneva avalik-õigusliku juriidilise isiku loomist, mida rahastatakse hasartmängumaksust (toonastes mahtudes umbes 160 miljonit krooni aastas). Põhjuseks, et hasartmängumaksu nõukogu kaudu toimiv mitmete puudustega (üldsõnalised prioriteedid, taotluste otsustajate ebaselged rollid, määratlemata nõuded taotlejatele, korrast ära aruandlus ja järelevalve jt) rahastamissüsteem vajab korrastamist. Nimetatud puudused on esitatud Riigikontrolli kontrolliaruandes „Hasartmängumaksust makstavad toetused”². Aasta lõpus jõudis idee Riigikogu rahanduskomisjoni, kuid koalitsiooni lagunemise tõttu 2002. aasta alguses jäi arutelu katki.

2005. aastal esitas opositsiooni läinud Res Publica neli aastat varem ette valmistatud eelnõu muudatustega eesmärkide, rahastamisvaldkondade ja sihtrühmade osas Riigikogus arutamiseks³, kuid ei konsulteerinud enne seda ei ühenduste ega teiste erakondadega. Eelnõu lükati tagasi esimesel lugemisel jaanuaris 2006⁴.

² Riigikontrolli kontrolliaruanne nr 2-5/04/24, 7.05.2004, „Hasartmängumaksust makstavad toetused”.
http://www.riigikontroll.ee/fake_index.php?lang=et&uri=%2Faudit%3Faudit%3D325

³ Kodanikuühiskonna sihtkapitali seaduse eelnõu (697 SE I), <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?login=proov&password=&op=ems&system=ems&server=ragnell&itemid=051670027>

⁴ Riigikogu stenogramm. Kodanikuühiskonna sihtkapitali seaduse eelnõu (697 SE) esimene lugemine, http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2006/01/t06011201-02.html#P55_8143

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Sihtkapitali loomise ettepanek esitati uuesti 2007. aasta parlamendivalimiste eel Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu (EMSL) eestvedamisel koostatud vabaihenduste manifestis⁵ ning see jõudis uue valitsuse aprillis sõlmitud koalitsioonilepingusse.

Valitsusliidu programmi⁶ peatükis „Kodanikuühiskond ja riiklus” peab valitsus riigi arengus oluliseks eelkõige kodanikuühiskonna tugevnemist, loeb kodanikuühendusi oma partneriks Eesti edendamisel ning lubab pidada riigi tasemel tegutsevate kodanikuühendustega aktiivset dialoogi.

Valitsusliit võtab programmis endale muuhulgas järgmised kohustused:

1) realiseerib Riigikogus vastuvõetud “Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni” seisukohad; [...]

5) moodustab hiljemalt 1. jaanuariks 2008.a ning rahastab riigieelarvest igal aastal 20 miljoni krooniga Kodanikuühiskonna Sihtkapitali, mille tegevuse eesmärgiks on kodanikuühiskonna toetamine. Toetuste jagamisega tegelemine delegeeritakse kodanikuühenduste katusorganisatsioonidele.

Riigieelarve vahenditest kodanikuühenduste rahastamise vajadus

Sotsiaalteadlaste suurema tähelepanu alla on ühenduste rahastamine kui koostöövorm avaliku võimuga (nagu kogu kodanikuühiskonna temaatika) jõudnud eelkõige alates 1990. aastatest. Nähtus ise on mõistagi vanem ning näiteid selle kohta leidub vähemalt 19. sajandi algusest.

Vajadus kodanikuühenduste rahastamiseks avalikest vahenditest tuleneb ühenduste rollist ühiskonnas⁷. Kõige üldisemalt jagatakse rolle kaheks: teenindavad (*service*) ja väljendavad (*expressive*). Esimesed on ühenduste otsesed teenuste pakkumised erinevates valdkondades (tervishoid, haridus, hoolekanne jne); teiste läbi toimub kodanike kultuuriliste, vaimsete, poliitiliste ja tööalaste väärtuste, huvide ja uskumuste väljendamine (nt. sotsiaalsed liikumised, eestkostehendused, samuti aga spordi-, taidlus- ja muud virgestusorganisatsioonid (*recreation groups*)). Kumb nimetatud rollidest ühiskonnas domineerib, tuleneb nii kehtivast poliitilisest süsteemist, halduskorraldusest kui ka traditsioonidest⁸.

Valitsuse huvi kodanikuühenduste tegevuste rahastamise vastu on seotud sellest tuleneva ühiskondliku kasuga. Kuigi on erinevaid seisukohti ja praktikaid, milline peaks olema ülesannete jaotus teenuste osutamisel avaliku, äri- ja kolmanda sektori vahel, on ühendused siin eelkõige tunnustatud kui seni rahuldamatute vajaduste tuvastajad ja väljatoojad, innovaatorid, keerulisemate sihtgruppideni jõudjad ning sageli suurima kompetentsi omajad; äri-sektoriga võrreldes on ühenduste eeliseks võimalus keskenduda tegevustele, mis finantstulu ei too, avaliku sektoriga võrreldes aga lähedus sihtgruppidele ning võimalus tegutseda kiiremini ja paindlikumalt, kohati ka säästlikumalt.

Läbi eestkosterolli tagavad ühendused erinevate (eelkõige ebasoodsamas olukorras gruppide) huvide ja teadmiste jõudmise avalikesse aruteludesse, aidates nõnda kaasa demokraatia ja sotsiaalse turvalisuse suurenemisele ning tõstes sel moel sündivate otsuste kvaliteeti ja legitiimsust, samuti inimeste kodanikutunnet. Virgestustegevustele (vabaharidus, taidlus, sport, käsitöö jne) keskendunud organisatsioonid rikastavad osalejate ja kogukondade elu, aga

⁵ Eesti vabaihenduste manifest, www.ngo.ee/manifest

⁶ Valitsusliidu programm aastateks 2007 – 2011, <http://www.valitsus.ee/?id=1307>

⁷ Siinkohal keskendume ainult ühenduste rollile demokraatlikes ühiskondades.

⁸ Kui traditsiooniliselt domineerib suuremas osas riikidest ühenduste teenindav funktsioon, siis Eestile lähimates piirkondades, Skandinaavias ning Ida- ja Kesk-Euroopas, väljendav funktsioon (vt. Salamon, Sokolowski, List “Global civil society, vol. 2: Dimensions of the nonprofit sector” (2004), lk. 23-29). Põhjused on mõlema piirkonna puhul erinevad. Ida- ja Kesk-Euroopas on tegu Nõukogude režiimi järelmõjuga, kus ühendused said tegutseda vaid piiratud alal eelkõige hobiringidena ning kodanikuühiskonna praegune areng sai 1980. aastate lõpus hoo sisse vabadus-liikumisenä (praegu on ühenduste teenindav funktsioon neis riikides tõusuteel). Skandinaavia heaoluriigi mudel on vähendanud vajadust ühenduste teenindava funktsiooni järele ning nende riikide tugev kodanikuühiskond on keskendunud väljendavale funktsioonile.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

panustavad ka kultuuri ja ühiskonna elujõulisusse. Kõik nimetatud tegevused suurendavad sotsiaalset kapitali, mis omakorda on suurendab heaolu riigis⁹.

Eestkosteorganisatsioonide või -võrgustike eesmärk on kaitsta teatud ühiskonnagrupi huve. Seejuures kritiseerivad organisatsioonid tihti riigi poliitikaid, protestivad seaduseelnõude vastu või mobiliseeruvad valitsuse tegevuse vastu. Miks peaks valitsus üldse oma kriitikuid toetama? Olulisemaks põhjuseks on valitsuse kindlustunne, et valijaskond oleks rahul neid puudutavate poliitikatega. Andes inimestele võimaluse otsustamises osaleda ja otsustusprotsessi mõjutada, saab valitsus ennetada võimalikku ühiskonnas tekkivat rahulolematust. ELi tasandil loetakse huvigruppidega konsulteerimist hea valitsemise tava lahutamatuks osaks ning ka kõik liikmesriikide püüdlused rakendada ühenduse õigustikku peavad põhinema sotsiaalsel dialoogil.¹⁰

Kodanikuühenduste huvi riigieelarvelise rahastamise vastu seisneb eelkõige vajaduses tagada stabiilne rahastamine ühenduse eesmärkide saavutamiseks, vajalike tegevuste algatamiseks ja teostamiseks ning ühenduse tööhoidmise kulude katteks. Nii ühenduste kui ka avaliku võimu poolt on siin oluline silmas pidada ühenduste sõltumatus põhimõtte säilimist¹¹.

Kirjeldamaks Eesti kodanikuühenduste rahastamist riigieelarve vahenditest, on Siseministeerium koondanud kahel korral ministeeriumite eelarvete andmed kodanikuühendustele eraldatud summade kohta. Esimene kord koguti andmeid 2001. aastal 1998-2000 rahastamisotsuste kohta. Uuringu põhjal selgus:

1. Kodanikuühenduste tegevuse finantseerimisel puuduvad riiklike prioriteete (ministeeriumite ülesandeid) arvestavad eesmärgid.
3. Olemasoleva rahastamise praktikaga ei ole võimalik rahastamise eesmärke täita.
4. Puudub ühtne valitsustasandi reglement kodanikuühenduste rahastamiseks.
5. Praktiliselt ei toimu rahaeralduste, ehk siis toetuste edastamise edukuse ja efektiivsuse hindamist.
6. Ministeeriumitel puudub valdkondade lõikes ülevaade rahastamisest.
7. Ministeeriumid ei praktiseeri valdkondade ühisfinantseerimist, pigem vastupidi – esineb dubleerimist.
8. Puuduvad andmed ministeeriumite eesmärkide ja rahastamisega saavutada tahetud eesmärkide vahel.

Kuna esimese probleeme esiletoovate uuringutulemuste põhjal ei kavandanud valitsus tegevusi, siis uuringutulemuste päevakajastamiseks koondati täiendavad andmed 2004. aastal. See uuring andis esimesega samaväärsed tulemused.¹²

Valitsuse poliitika ja suhtumine finantsuhetesse ühendustega sõltub peamiselt viimaste rollist ühiskonna arengus ning kolmandale sektorile delegeeritud avaliku võimu ülesannetest. Rahaline toetamine võib olla üks osa valitsuse poliitikast, väljendades seisukohta, et kodanikuühendused on avaliku võimu partneriks oluliste poliitiliste ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisel.¹³

---

⁹ Vt. põhjalikumad käsitlust sotsiaalse kapitali seostest nimetatud näitajatega David Halperni raamatus "Social capital" (Polity Press 2005)

¹⁰ Nilda Bullain ja Radost Toftisova "A Comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation", The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 7, Issue 4, September 2005 http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol7iss4/art_1.htm

¹¹ Selle mõiste konkreetne sisu ja tagamise mehhanismid võivad erineda ühenduste funktsioonide (teenindav või väljendav) ja tegevuste (nt. algatav või regeeriv eestkoste) kaupa, kuid põhimõttena peetakse silmas, et avaliku rahastamise puhul (mis võib olla konkreetse ühenduse ainus sissetulekuallikas) lepatakse kokku eesmärkides, tegevustes, oodatavates tulemustes, selle mõõtmise viisides ja aruandluses, kuid ühendus on sõltumatu oma juhtimises ja otsustes.

¹² Kodanikuühenduste rahastamine riigieelarvest ajavahemikul 1998-2001 (2001). Kodanikuühenduste rahastamine riigieelarvelistest vahenditest 2001-2003 (2004). Uurimused. Siseministeerium: kohaliku omavalitsuse osakond <http://www.siseministeerium.ee/?id=6892>

¹³ Nilda Bullain ja Radost Toftisova "A Comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation", The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 7, Issue 4, September 2005 http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol7iss4/art_1.htm

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Tavaliselt kaasneb sellega põhjalikult välja arendatud süsteem kolmanda sektori toetamiseks, mis tugineb seadusandlusele, valitsuse poliitikadokumendile või kahepoolsele kokkuleppele.

Kodanikuühenduste rahastamise süsteemi väljatöötamisel tuleb valitsusel läbi mõelda süsteemi aluseks olevad põhjendused, põhimõtted ning eeldused. Milline on kodanikuühenduste roll ühiskonnas? Millist rolli peaksid nad valitsuse arusaamise kohaselt täitma? Milliseid rolle ja tegevusi peaks riik toetama ja miks?

KÜSKI kontseptsioon lähtub Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioonist (EKAK)¹⁴, mis on Riigikogus 2002. aastal heaks kiidetud kodanikuühiskonna arendamise strateegia. EKAKi elluviimiseks valitsuse poolt on valitsuses vastu võetud Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007–10¹⁵ (KATA). KATA eesmärk 2 peab vajalikuks, et kodanikuühenduste toetamine ja rahastamine on süsteemne, põhinedes teadmistel ja kogemustel. KATA on elluviimiseks ministeeriumite poolt ning arengukava täitmiseks vajalikud kulutused nähakse ette ja planeeritakse iga asjaomase ministeeriumi eelarves summas 33,62 miljonit krooni 2007. aastal kuni 51,15 miljonit krooni 2010. aastal.

Samal ajal tulenevad EKAKi eesmärkidest ja prioriteetidest ning KATA-st märkimisväärsed ülesanded ka mittetulundusühendustele, olemaks tugev partner avalikule võimule. Selle valmisoleku ja võimekuse saavutamine ei ole mõeldav ilma sihipäraste ressurssideta.

Kontseptsiooni koostamise protsess

Vastavalt lepingule Siseministeeriumiga (Leping nr 7.1-9-1/211, 20. juunist 2007) koostas kontseptsiooni ja viis ühenduste kaasamise läbi EMSL, kus selle teemaga tegelesid esmajoones projektijuht Agu Laius ning juhataja Urmo Kübar. Kontseptsiooni koostamiseks moodustati töögrupp koosseisus Katrin Enno (Avatud Eesti Fond), Kaja Kaur (EAS), Mikko Lagerspetz (Tallinna Ülikool), Maarja Mändmaa (kuni 1. augustini Sotsiaalministeeriumi kantsler, hiljem AS Hoolekandeteenused juhataja) Tiit Riisalo (EMSLi rahastamiseksper) ja Einike Uri (Siseministeerium).

Kontseptsiooni koostamise käigus töötati läbi senised kodanikuühenduste riigieelarvelise rahastamise alased uuringud ja analüüsid, Euroopa Liidu asjakohased dokumendid, vastav teoreetiline materjal, millele on antud töös viidatud ning analüüsiti rahvusvaheliselt ja teistes riikides olemasolevaid sellealaseid kogemusi.

Kontseptsiooni väljatöötamiseks koostati teavitamis- ja kaasamiskava. Kontseptsiooni töödokumendid asetati EMSL kodulehele ning huvilisi kutsuti üles esitama oma arvamusi ja ettepanekuid. Teavet levitati EMSL ja kodanikuühiskonna listi kaudu, koostöös Riigikantseleiga käivitati kaasamisprotsess veebis www.osale.ee. Kontseptsiooni koostamisele asumist ja lähtealuseid tutvustati teavitusüritusel Tallinna Ülikoolis 27. juunil. Kontseptsiooni tööversiooni põhiseisukohti arutati ühenduste esindajatega 2. augustil Tartus. Toimused otsekohtumised sellest huvitatud organisatsioonide esindajatega: Eesti Puuetega Inimeste Koda, Peipsi Koostöö Keskus, Eesti Pensionäride Ühenduste Liit, Heateo SA, Vabaharidusliit, Eesti Rahvuskultuuri Kesksetside Liit, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlauda SA, Eestimaa Looduse Fond, Eesti Naiste Koostööket, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti külaliikumine Kodukant, Eesti Üliõpilaskondade Liit, MTÜ Arengukoostöö Ümarlaud, Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. Toimused piirkondlikud arutelud Pärnumaa MTÜ-de ümarlauas ja Jõgeva ja Harju MAK korraldatud ühenduste ümarlauas.

Sihtkapitali ideestikku tutvustati EMSL mittetulundusühenduste suvekoolis, Narva mittetulundusühenduste ümarlauda koosolekul, üliõpilaste ja keskkonnaühenduste esindajate

¹⁴ Eesti kodanikuühiskonna arendamise kontseptsioon: <http://www.siseministeerium.ee/?id=5642>

¹⁵ Kodanikualgatuse toetamise arengukava: http://www.siseministeerium.ee/failid/KATA_2007_2010.pdf

Suveakadeemia raames ning omaalgatuslike kunstipraktikate eestvedajate seminaril “Exercises on Adhocrazy”. Ettepanekuid laekus ka üksikisikutelt.

Kõik aruteluforumitel ja kohtumistel tehtud ettepanekud on koondatud tabelisse, mis on kontseptsiooni lisa nr. 1.

Kontseptsiooni projekti valmimise järel konsulteeriti rahandusministeeriumi, keskkonnaministeeriumi ning haridus- ja teadusministeeriumitega ning täiendati ja korrigeeriti selle tulemusel kontseptsiooni.

OLEMASOLEVA OLUKORRA ANALÜÜS

Ühenduste riigielarveline rahastamine: võimalused, probleemid, lahendused

Avaliku võimu poolne rahastamine on üheks kolmest ühenduste sissetulekuallikast omateenitud tulu (sh. liikmemaksud) ning erasektori toetuste kõrval. Kui suur osakaal ühelegi neist kolmest langeb, on erinev nii ühenduse täidetava funktsiooni, tegevusala kui konkreetse organisatsiooni kaupa. Jaotus kolme allika vahel erineb oluliselt ka riigiti. John Hopkinsi ülikooli 34 riigi võrdlev uuring osutab, et keskmiselt moodustab avaliku võimu poolne rahastus 34% ühenduste sissetulekust, olles tähtsusest teine tuluallikas (omateenitud tulu 53%, erasektor 12%). Pilt on teine, kui vaadata eraldi arenenud (mis tähendab suuremat ja tugevamat kolmandat sektorit) ning arengu- ja siirderiike. Esimeste puhul on valitsus peamine rahastaja (48%, omatulu 45%, erasektor 7%), arengu- ja siirderiikides on aga omatulu osakaal suurem (61%, valitsus 22%, erasektor 17%)¹⁶. Eesti kohta selline ülevaatlik statistika ühenduste erinevate allikate kaudu toimuva rahastuse mahtudest puudub¹⁷.

Otseste valitsuse-poolsete ühenduste rahastamise viisidena eristatakse kolme: projektitoetused, teenuste delegeerimine ja tegevustoetused¹⁸. Esimese puhul toetatakse ühenduse elluviidavaid konkreetseid (tavaliselt lühiajalisi) tegevusi, teise puhul delegeeritakse ühendusele mõne teenuse osutamine, makstes kinni sellega seotud kulud, ning kolmanda puhul toetatakse organisatsiooni tegevust ja arengut tervikuna. Kõigil kolmel on kindel koht ühenduste rahastamises, kuid praktikas on tegevustoetused vähem levinud. Selle põhjusena toob European Center for Not-for-Profit Law (ECNL) koostatav ülevaade “Principles and practices in grant tendering”¹⁹, et võrreldes teistega nõuab see rahastajalt suuremat professionaalsust nii kõnealuses valdkonnas kui ka ühenduste tegevuse sügavamast tundmist ja mõistmist. Sageli ei pruugi valitsusasutustel sellist kompetentsi olla.

Samas ei suuda ainult projektitoetused ja teenuste delegeerimine vastata vajadusele tõsta ühenduste tegutsemissootlikkust, täitmaks paremini oma funktsioone ning toomaks sellega ühiskonnale suuremat kasu. Nende, tavaliselt lühiajaliste ja projektide puhul ka väiksemahuliste toetuste liigne domineerimine seab kindlad piirid ühenduste tegevusele ja vähendab nende tulemuslikkust: pikaajalisele sotsiaalsele muutusele suunatud tegevuste asemel takerdutakse kiirete ja kergesti mõõdetavate tulemustega väikeste projektide läbiviimisse, mille puhul on

¹⁶ Salamon, Sokolowski, List “Global civil society, vol. 2: Dimensions of the nonprofit sector” (2004), lk. 30 jj. Saksamaal moodustab valitsuse-poolne rahastus 64%, Prantsusmaal 58%, Ühendkuningriigis 47% ühenduste sissetulekutest, olles kõigis peamine tuluallikas.

¹⁷ Tallinna Ülikooli uurimus “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis: organiseerumise struktuur ja ressursid” (2005) annab ankeetküsitluse põhjal infot selle kohta, kui paljud ühendused erinevatest allikatest raha saavad. Vt. Rikmann “Algatus, osalus, organisatsioonid” (2007), lk. 170-191.

¹⁸ Lisaks on laialt levinud, et valitsus toetab ühendusi läbi maksusüsteemi (maksusoodustused avalikes huvides tegutsevatele ühendustele tehtud annetustelt; maksusoodustused ühenduste tegevusele; nõ. protsendiseadused, millega antakse kodanikele võimalus suunata 1-2% oma tulumaksust otse mõnele ühendusele), tasuta või soodushinnaga ruumide, nõustamise, koolituste jms pakkumise, laenude või laenugarantiide jms kaudu.

¹⁹ Käsikiri EMSLis, pärast valmimist kättesaadav ECNLi kodulehel www.ecnl.org.hu.

vähene nii mõju, jätkusuutlikkus (projektid kalduvad pigem toetama uusi kui jätkutegevusi) kui kohati ka vajalikkus sihtgrupi jaoks (paneab ühendusi eelistama tegevusi, mille läbiviimiseks on lihtsam rahastamist leida, aga ei pruugi olla kõige vajalikumad).

Ühenduse tasandil tähendab sõltuvus projektirahastusest, et raskendatud on strateegiline planeerimine (planeerida saab projekti tähtaegade raames ning puudub kindlus tegevuste jätkamise võimaluses pärast projekti lõppu), organisatsiooni arendamine (rahastus on ette nähtud vaid konkreetseteks projektiga seotud tegevusteks ja halduskuludeks), töötajaskonna hoidmine (ühenduses on lühiajalised ja vahetuvad projektimeeskonnad) ja vajalike spetsialistide värbamine (teised tööandjad pakuvad suuremat majanduslikku turvalisust), võimalik on tegevuste killustatus (eri projektid ei pruugi üksteist toetada).

Nõnda on projektisõltuvuse kaasmõjukuks sageli ka ressursside raiskamine. Projektikonkursiga seatud tingimused ei pruugi vastata sihtrühma olulisematele vajadustele. Samuti on mitmete väikeste rahastusvõimaluste puhul suurem oht tegevuste dubleerimiseks eri ühenduste poolt. Vajadus tulla välja üha uute ideedega võib tähendada, et tegevused katkevad projekti lõppedes enne püsivama mõju saavutamist, mistõttu kasu võib olla väga väike või koguni negatiivne. Inimressursi raiskamise näiteks on projektidega kaasnev töötajaskonna suurem voolavus, samuti aitab majanduslik ebakindlus kaasa ühenduste eestvedajate läbipõlemisele²⁰.

Üheks takistuseks tegevustoetuste praktika levikul on selle mõiste liiga kitsas tõlgendamine. Selle piires mõistetakse tegevustoetust kui lihtsalt ühenduse olemasolu rahastamist, sõltumata tema tegevusest või selle tulemustest. Näiteks võivad sellisel juhul toetusele kvalifitseerumise aluseks olla formaalsed kriteeriumid nagu registrisse kandmine, organisatsiooni vanus, liikmete arv vms, ning toetust saavad kõik ühendused, kes neile tingimustele vastavad.

Edasiviivaks lahenduseks on siin Kanada valitsuse käsitlus **tegevustoetustest kui strateegilisest investeringust**. Seda eraldatakse ühenduste valitsemis-, juhtimis-, sihtgruppide arendamise ja tehnilise suutlikkuse tõstmiseks organisatsioonidele, kes töötavad riiklike strateegiatega sätestatud pikaajaliste eesmärkide saavutamiseks. Investeeringu pikkus (vähemalt 1-3, mõnikord kuni 5 aastat) võimaldab keskenduda just pikaajalisema mõjuga tegevustele. Selle eraldamise aluseks on organisatsiooni strateegia, mis põhjendab investeeringu vajadust ning näitab ära, kuidas see aitab kaasa nii avaliku võimu kui ka ühenduste jaoks oluliste eesmärkide saavutamisele. Samuti on paika pandud oodatavad tulemused ning nende mõõtmise viis, mille alusel koostatakse vahearuandeid ja hinnatakse investeeringu tulemuslikkust²¹.

Loodava sihtkapitaliga sarnaste organisatsioonide kogemused teistes riikides

Eespool mainitud ECNLi ülevaates avaliku võimu poolsetest ühenduste rahastamispraktikatest tuuakse probleemina tegevustoetuste eraldamise puhul välja selleks vajaliku kompetentsi nappus valitsusasutustes. Lahenduseks sellele probleemile saabki olla vajaliku kompetentsiga fondi asutamine²². Sellised fondid või programmid tegutsevad mitmes riigis ning järgnevalt anname mõnest neist lühiülevaate.

²⁰ Põhjalikumalt käsitlust projektirahastuse liigse domineerimisega kaasnevatest probleemidest saab lugeda näiteks Heateo Sihtasutuse raportist "HIV/AIDSi valdkonna kodanikuühendused: mõtteid toetajale" (www.heategu.ee/doc/HIV-raport.pdf). Kuigi see käsitleb konkreetset valdkonda, on väljatoodud probleemid universaalsed.

²¹ www.vsi-isbc.org/eng/funding/sia.cfm

²² Lisaks toob ECNL võimalike lahendustena välja veel: 1) mõistliku määra projektiga otseselt mitte seotud halduskulude võimaldamine eraldatavate projektitoetuste puhul (nt. 10% projekti mahust); 2) tugi- ja/või katusorganisatsioonide toetamine, kes tegelevad ühenduste arendamisega; 3) erafondide tegevuse soodustamine, kes selliseid toetuseid jagaks; 4) ühenduste omatulu teenimise suutlikkuse tõstmise programmide läbiviimine (näiteks võib seda käsitleda kui projekti, mille eesmärk on teatud teenuse või tegevuste väljaarendamine). Siin on oluline silmas pidada, et tegu pole üksteist välistavate, vaid täiendavate alternatiividega, mis ideaalis võiksid kõik koos (ning lisaks sihtkapitali-laadne fond) toimida.

Ühendkuningriik. Ühendkuningriigi rahandusministeeriumi 2002. aasta sügisel läbi viidud uurimus mittetulundussektori rollist avalike teenuste pakkumisel²³ andis rea soovitusi tegevusteks kodanikuühenduste suutlikkuse tõstmisel. Vastusena käivitas valitsus koostöös ühendustega 2004. aastal 10-aastase strateegia ChangeUp, mille käigus on muuhulgas loodud programmid Capacitybuilders²⁴ ja Futurebuilders²⁵. Esimese eesmärk on tugevdada ühenduste infrastruktuuri (sh. inimressurs) läbi toetuste ja teenuste (nt. National Hubs võrgustik); teisel suutlikkust osutada avalikke teenuseid, mille kaudu ühendused tagavad endale stabiilse omateenitud sissetuleku. Capacitybuildersi maht aastateks 2006-08 on 70 mln naela (u. 1,6 mld krooni), Futurebuildersil aastateks 2004-08 150 mln naela (u. 3,5 mld krooni). Esimesest toetatakse üldjuhul vähemalt kaks aastat avalikes huvides tegutsenud tugiorganisatsioone (fondid, ühendused ja sotsiaalsed ettevõtted), kelle tegevus aitab saavutada ChangeUp strateegia eesmärgi. Futurebuildersi programmi kaudu toetatakse pikaajaliste laenude (vähemal määral ka tagastamatu abiga) ja nõustamisega avalikke teenuseid osutavaid või välja töötavaid organisatsioone.

Ungari. National Civil Fund²⁶ loodi parlamendis vastu võetud seadusega 2003. aastal, eesmärgiga tugevdada kodanikuühiskonda ja toetada ühenduste tegevusi. Ungari oli esimene riik, kes rakendas nn. 1% seaduse, mis võimaldab kodanikel suunata 1% oma tulumaksust otse mõnele kodanikuühendusele. Fondi raha tuleb põhisos riigieelarvest, kust valitsus eraldab sama suure summa kui kodanikud suunavad ühendustele läbi 1% seaduse (aga mitte vähem kui 0,5% kõigist tulumaksulaekumistest), lisaks on fondile võimalik teha annetusi. 2007. aastal jagab fond 6,87 mld forintit (u. 433 mln krooni). 60% eelarvest läheb tegevustoetusteks, 30% projektitoetusteks ja 10% fondi halduskuludeks. 80% rahast jagatakse läbi avalike taotlusvoorude. Taotlejateks võivad olla vähemalt aasta tegutsenud ühendused, v.a. parteid, ametiühingud, kirikud, tööandjate liidud ja avaliku võimu loodud fondid. Fondi juhib 17-liikmeline nõukogu (5 avaliku sektori ja 12 ühenduste esindajat), kes määrab tegevussuunad; taotlusi vaatavad läbi ja otsustavad 5-11 liikmelised kolleegiumid, kus enamuses samuti ühendused.

Horvaatia. National Foundation for Civil Society Development²⁷ loodi Horvaatia parlamendi otsusega 2003. aastal ning alustas tegevust 2004. Fondi missioon on kodanikuühiskonna toetamine ja arendamine Horvaatias. Selleks on fond sõnastanud kuus alam-eesmärgi: 1) kodanikuaktiivsuse, kaasatuse ja osaluse toetamine kohalikus arengus; 2) kodanikuühiskonna tegutsemis-suutlikkuse suurendamine; 3) sektoriülese ja ühendustevahelise koostöö arendamine; 4) kodanikuühenduste tegevuse mõju ja avaliku teadlikkuse suurendamine; 5) sotsiaalse ettevõtluse ja tööhõive edendamine mittetulundussektoris; 6) kodanikuühiskonna mõju suurendamine avaliku poliitika otsustusprotsessides. Fondi maht 2006. aastal oli 29,9 mln kunat (u. 64 mln krooni), raha allikad: hasartmängumaks (84%), riigieelarve (6%), välisfondid (6%), intressi- ja omatulu (4%). 2005. aastal jagunesid toetused järgnevalt: pikaajalised programmi- ja tegevustoetused (30%), tegevustoetused (19%), kodanikuühiskonna arenguprojektid (13%), sektoritevahelise koostöö projektid (8%), kohaliku omaalgatuse projektid (4%), väliskoostöö projektid (1%), fondi enda projektid (12%), administreerimine (13%). Taotlema võivad kodanikuühendused, kohalikud omavalitsused ja registreerimata kodanikualgatused. Fondi juhib 9-liikmelise nõukogu (4 avaliku sektori ja 5 ühenduste esindajat), kelle liikmed määrab valitsus, konsulteerides eelnevalt partneritega.

Et KÜSK peab vastama just Eesti kodanikuühiskonna arendamise vajadustele, ei ole ükski siin kirjeldatud ega muu mudel üks-ühele ülevõetav, küll aga saab nendest kogemustest sõnastada mitmed põhimõtted, mida loodav sihtkapital tulemuslikuks tegutsemiseks järgima peab.

²³ www.hm-treasury.gov.uk/spending_review/spend_ccr/spend_ccr_voluntary/ccr_voluntary_report.cfm

²⁴ www.capacitybuilders.org.uk

²⁵ www.futurebuilders-england.org.uk

²⁶ www.nca.hu. Siin ja järgnevalt kasutame fondide ametlikke ingliskeelseid nimetusi.

²⁷ <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Ühenduste rahastamisest Eestis

1980. aastate lõpus asus Eesti taastama riiklikku iseseisvust ning demokraatlikku ühiskonnakorraldust. Neid püüdlusi toetasid kodanikuühenduste kaudu Lääneriigid ja paljud rahvusvahelised organisatsioonid. Tihti leiti ühiseid huvisid ning sellel alusel käivitus pikemaajalisem koostöö, mida rahvusvahelised ja välisorganisatsioonid rahastasid. Eriti hoogsaks muutus selline koostöö ja Eesti ühenduste rahastamine pärast taasiseseisvumist 1991. aastal. Nii tekkis Eestis kiiresti demokraatliku ühiskonna vältimatu koostisosa – kodanikualgatusel põhinevad organisatsioonid ning kujunes välja kolmanda sektori struktuur.

Väga olulist rolli kolmanda sektori arendamisel etendas USA Rahvusvahelise Abi Agentuur (USAID). Agentuuri töö Eestis andis välisriikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele teada, et Eesti liigub demokraatlikul arenguteel ja vajab sellel püsimiseks rahvusvahelist toetust. USAID agentuuri olemasolu Eestis motiveeris paljusid, eeskätt USA organisatsioone Eestis koostööd edendama.

Eesti muutus jõudsalt demokraatlikuks riigiks. Seda tunnustasid Lääneriigid ning USAID andis juba 1996. aastal teada tema programmi lõppemisest Eestis. 1997. aastal agentuur Eestis suleti ja selle kaudu antavad toetused kodanikuühendustele lõppesid. See oli signaaliks USA organisatsioonidele ja paljudele teistele senistele doonoritele leida uusi väljakutseid maailma teistes piirkondades. Oma tegevuse Eestis lõpetas ka ÜRO Arenguabi Programm (UNDP).

Abiorganisatsioonide lahkumise ja vastavate programmide lõpetamise tulemusel vähenes 1990. aastate lõpus oluliselt Eesti mittetulundusühingute rahaline toetamine välisriikide ja seal asuvate organisatsioonide poolt. Mittetulundusühingute jätkusuutlikkusele mõjusid need otsused pärssivalt, sest loodetud siseriiklikku korrastatud rahastamise mehhanismi ei olnud selleks ajaks välja töötatud.

Sel perioodil muutus väga oluliseks kodanikuühenduste rahastamisallikaks USA filantroop George Sorosi fond Eestis, Avatud Eesti Fond (AEF), eriti sektori kui terviku probleemide käsitlemisel ning ühenduste suutlikkuse tagamisel olla partneriks avaliku võimu struktuuridele. Muutunud olukorrast lähtudes käivitas AEF mitmed programmid teadvustamiseks mittetulundusühenduste ja kodanikuühiskonna rolli demokraatlikus ühiskonnas ning edendamaks avaliku ja mittetulundussektori dialoogi. Läbirääkimiste tulemusel osutus võimalikuks taastada ka osaline rahaline toetus USA-lt, kui 1998. aastal käivitati Balti-Ameerika Partnerlusprogramm. BAPP lõpetab oma 10-aastase tegevuse 2008. aastal.

Mittetulundusühendused, eriti sektori strateegiliste küsimustega tegelevad ühendused vajavad oma töös stabiilsust ja kindlustunnet. See eeldab vajadust pikemaajaliste toetuste määramiseks. 2007. aasta aprillis Avatud Eesti Fondi korraldatud seminaril ühenduste rahastamisest riiklikest vahenditest rõhutas seda Douglas Rutzen, International Center for Not-for-Profit Law president, Iirimaa kogemuse näitel (Ireland White Paper on Framework for Supporting Voluntary Activity): „Suur osa riigipoolsest toetusest ühendustele jagatakse laiali *ad hoc* printsiibil ühe aasta kaupa. See ei võimalda ühendustel oma tegevust ette planeerida. Samuti tähendab see, et märkimisväärselt palju aega ja energiat kulutatakse pidevateks ühendust nõrgestavateks rahastamise otsinguteks. See on kahjulik osutatavale teenusele [...]. Mitmeaastane rahastamine võimaldab ka rahastava üksuse või agentuuri ratsionaalsemat lähenemist teenuste ostmise planeerimisel ja rahastamisaotluste läbivaatamisel.”²⁸ Kui valitsus on otsustanud selliseid tegevusi ja organisatsioone toetada, peab tagama, et toetuste eraldamise otsustusprotsess jääks sõltumatuks parteipoliitilistest eelistustest.

²⁸ Public Funding, by Douglas Rutzen, International Center for Not-for-Profit Law, <http://www.ngo.ee/sihtkapital>

Olemasolev Eesti ühenduste rahastamisressurss

Kodanikuühiskonna sihtkapitali asutamine tingib vajaduse arvestada teisi mittetulundusühenduste jaoks olemasolevaid rahastamiskeeme ja programme.

Siseriiklikult on mittetulundusühendused abikõlblikud taotlejad väga erinevatest allikatest. Kontseptsiooni koostamise käigus analüüsiti järgmisi Eesti ühenduste rahastamisinstrumente:

- Regionaalarengu programmid²⁹:
  - Kohaliku omaalgatuse programm (KOP), 2007. aastal 24 miljonit krooni.
  - Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise väikeprojektide programm
  - Piirkondliku arengu kavandamise programm
  - Setomaa arengu programm
  - Kihnu kultuuriruumi programm
  - Võrumaa hajaasustuse infrastruktuuri veeprogramm
- Hasartmängumaksu nõukogu³⁰. Kolme ministeeriumi poolt jagatakse raha väikeprojektide toetamiseks. Hasartmängumaksust rahastatakse ka kohalike investeeringute programmi.
- Heaks näiteks on noorsootöö seadus³¹, mis sätestab, et haridus- ja teadusministeerium toetab noorteühingute tegevust ja eraldab neile aastatoetusi. Sama seadus defineerib noorteühingu mõiste, kehtestab toetuse eraldamise põhireeglite raamistiku (noorteühingu kandmine haridus- ja teadusministeeriumi noorteühingute registrisse on aluseks aastatoetuse määramisel) ja annab volituse haridus- ja teadusministeeriumile täpsemate reeglite väljatöötamiseks³².
- Kultuurkapital ja Kultuurkapitali maakondlikud struktuurid³³
- Keskkonnainvesteeringute Keskus³⁴.
- Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus³⁵.
- Maaelu Edendamise Sihtasutus³⁶
- Eesti Rahvuskultuuri Fond³⁷.

Maakondades tegutsevate mittetulundusühingute nõustamiseks, koolituse korraldamiseks ja info edastamiseks töötavad maakondlike arenduskeskuste³⁸ juures MTÜ konsultandid. Teatud võimalused mittetulundusühingutele on olemas ka maakondlike arendusrahade³⁹ kasutamiseks.

Arenevad ja tugevnevad kodanikuühenduste projekte toetavad eraisikute ja eraõiguslike juriidiliste isikute asutatud sihtasutused. Nende hulgas SA Dharma⁴⁰, Hansapanga "Tähed särama" programm⁴¹ jt.

²⁹ Regionaalarengu programmid, <http://www.siseministeerium.ee/9670>

³⁰ Hasartmängumaksu nõukogu, <http://hmn.riik.ee/?id=1086>

³¹ Noorsootöö seadus, <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12851236>

³² Noorteühingute aastatoetuse taotlemise ja eraldamise tingimused ja kord. Haridus- ja teadusministri 1. märtsi 2004. a määrus nr 14. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=714478>

³³ Kultuurkapital, <http://veeb.kulka.ee>

³⁴ Keskkonnainvesteeringute Keskus, <http://www.kik.ee/?op=body&id=3>

³⁵ Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus, <http://www.meis.ee/est/konkursid/index.php?show=konkursid>

³⁶ Maaelu Edendamise Sihtasutus, <http://www.mes.ee>

³⁷ Eesti Rahvuskultuuri Fond, <http://www.erkf.ee/index.php?nid=8>

³⁸ Maakondlikud Arenduskeskused, <http://www.eas.ee/?id=306>

³⁹ Maakondlikud arendusrahad, <http://www.eas.ee/?id=710>

⁴⁰ Sihtasutus Dharma, <http://www.dharma.ee/index.php?m1=81&lang=2>

⁴¹ Hansapanga „Tähed särama” programm, http://w.hansa.ee/est/hansatoetab_sponsorlusprojektid.html

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Aasta-aastalt suurenevad kohalike omavalitsuste rahastamisvõimalused. Paljudel kohalikel omavalitsustel on eelarves ühenduste toetamise kulurida ja välja töötatud vastav kord.

Eesti ühendustele on kättesaadavad ka Euroopa Liidu abiprogrammid. Kontseptsiooni koostamise ajal käib EL 2007-13 perioodi toetuste planeerimine, rahastamise tingimusi sätestavad meetmete määrused valmivad maist kuni oktoobrini. Ühenduste esindajad osalevad vastavates komisjonides määruste väljatöötamisel. Enamikus meetmetes kavandatakse abikõlblikeks toetuse taotlejateks ka mittetulundusühendused. EL abirahadest suur osa eraldatakse mitmete meetmete kaudu regionaalse ja kohaliku arengu edendamiseks. Eraldi väärib nimetamist Maaelu arengukava raames kavandatud külade uuendamise meede ja LEADER programm, mis hõlmab enamiku Eesti maaomavalitsustest.

2008. aastal käivituvad ka Norra Finantsmehhanismi NGO-de fond (vahendusasutus AEF) rahalise mahuga 36,5 miljonit krooni ja Šveitsi koostööprogrammi NGO-de fond (hetkel väljatöötamisel ja on kavandatud vähemsoodsate piirkondade MTÜ-de tegevuse toetamiseks) rahalise mahuga 23,7 miljonit krooni.

Ülevaates ei ole kajastatud kõik Eesti ühendustele kättesaadavad ressursid, kuid esitatu põhjal on võimalik analüüsida ja järeldada, millisteks tegevusteks Eesti ühendustele ressursse on eraldatud.

Eesti riigieelarvelistest vahenditest on seni tähelepanu pööratud peamiselt ühenduste valdkonnapõhise tegevuse rahastamisele (kuigi teatud juhtudel on see tõlgendatav ühenduse tegevustoetusena), mida realiseeritakse põhiliselt ministriumite ja valitsuse poolt asutatud sihtasutuse kaudu, kuid esineb ka otsetoetusi riigieelarvest. Ennekõike valdkonnapõhiselt rahastatakse ühenduste projekte ka EL toetusrahade kaudu.

Jätakuvalt on ühenduste tegevuse probleemiks nende majanduslik elujõulisus, valmisolek kaasamiseks, eestkostetegevuse rahastamine, sõltuvus projektidest jt projekti- ja valdkonnaüleste strateegilised institutsionaalsed ja jätkusuutlikkuse küsimused. Kokkuvõtvalt saab järeldada, et ühendustel jääb puudu tegevus- ja arenguressursist ja seetõttu stabiilsest tegevusvõimest viia ellu Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (EKAK)⁴² prioriteete ja eesmärke ning olla partneriks avaliku võimu struktuuridele.

Olemasoleva olukorra täiendamise vajadus

Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2008-11⁴³ üheks strateegiliseks eesmärgiks on seatud toimiv kodanikuühiskond ja valitsussektori ühtne lähenemine kodanikualgatuse toetamiseks. Sellest lähtudes koostas ministriumitevaheline töögrupp koos EKAK ühiskomisjoni⁴⁴ ning kodanikuühendustega välja kodanikualgatuse toetamise arengukava (KATA) aastateks 2007-10⁴⁵. Valitsus otsustas 15. juunil 2006 arengukava heaks kiita. KATA lähtub EKAKi eesmärkidest ning selles sõnastatud koostööpõhimõtetest ja väärtustest.

Arengukava taotleb valitsussektori ühtse lähenemise kujundamist kodanikualgatuse toetamiseks. Selle peamised valdkonnad on: avaliku sektori haldussuutlikkus kodanikuühiskonna arengu toetamisel, rahastamine, kodanikualgatuse tugisüsteem, kaasamine, avalik teave ja statistika ning kodanikuaktiivsus. Vahendid KATA valitsussektori poolseks elluviimiseks nähakse ette ministriumite eelarvetes.

EKAKis ja KATA-s seatud eesmärkide, prioriteetide ja meetmete elluviimiseks ei ole seni eraldatud riigieelarvelisi ressursse kodanikuühendustele olemaks kompetentseks partneriks

⁴² Eesti kodanikuühiskonna arendamise kontseptsioon: <http://www.siseministeerium.ee/?id=5642>

⁴³ Siseministeeriumi valitsemisala arengukava. 9. Kohalik omavalitsus, kodanikuharidus, regionaalhaldus- ja areng. http://www.siseministeerium.ee/public/9_ptk.pdf

⁴⁴ Vabariigi Valitsuse ja kodanikuühenduste esindajate ühiskomisjoni Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamiseks. <http://www.siseministeerium.ee/?id=5642>

⁴⁵ Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007 – 2010. http://www.siseministeerium.ee/failid/KATA_2007_2010.pdf

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

avaliku võimu struktuuridele ning suutmaks välja töötada omalt poolt põhjendatud ettepanekuid kodanikuühiskonna arengueesmärkide saavutamiseks ning nende elluviimiseks.

EMSL-i projekti „Kodanikuühenduste riigieelarvelistest vahenditest rahastamise põhimõtted”⁴⁶ ühe järelalusena toodi esile, et kodanikuühiskonna arendamiseks ja üldiste küsimuste lahendamiseks tuleb luua kodanikuühiskonna sihtkapital. Sihtkapital aitab arendada kodanikuühiskonda kui valdkonda üldiselt. Sihtkapital peab tegutsema sõltumatuna avalikust võimust, tema juhtimine peab olema kodanikuühenduste poolt kontrollitav ning ta peab tegutsema koostöös valitsuse poolt kodanikuühiskonna valdkonnaga tegeleva ministriga.

Käesoleval ajal on Eestis olemas küll teatud valdkondlik kodanikuühenduste rahastamise süsteem, kuid ei ole kodanikuühenduste tegevuskeskkonna kujundamisele, sektoriüleste probleemide lahendamisele, ühenduste poolt kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni elluviimisele ning kodanikuühenduste avaliku võimuga suhtlemise, osalemise professionaalsuse ja kompetentsi suurendamisele suunatud tegevuste rahastamist. Neid probleeme ei ole reeglina võimalik lahendada olemasolevate rahastamisallikate ressursside raames või nende ümberkorraldamise kaudu rahanappuse tõttu. Seejuures tuleb arvestada, et KÜSKi käivitamine ei tohi kaasa tuua ka seniste valdkondlike tegevusi toetavate ressursside kärpimist.

Senise vabaühenduste rahastamise praktika osas tehtud uuringute ja analüüside alusel on valitsusliidu tegevusprogrammis seatud eesmärgiks luua terviklik nägemus ja ühtsed põhimõtted vabaühenduste rahastamiseks. Vabaühenduste rahastamise ühtsete põhimõtete kontseptsioon valmib vastavalt valitsuse tegevuskavale 2008.a. III kvartalis. Kodanikuühiskonna sihtkapitali asutamine on vabaühenduste rahastamise tervikliku nägemuse ja ühtsete põhimõtete koostamise esimene etapp, mis põhineb sellealasel teoreetilisel käsitlusel ja lähtub teistes riikides rakendatavatest ühenduste rahastamise praktikatest ning on kooskõlas ühtsete põhimõtete väljatöötamise eesmärkidega.

ALTERNATIIVID OLUKORRA MUUTMISEKS

Alternatiivide lähtealused

Sihtkapitali rahastamisesmärkide, juriidilise staatuse, rahastamisliikide eri variantide võrdlemise ja kombineerimise kaudu on võimalik otsustada KÜSKi moodustamise aluspõhimõtted lähtudes taotletavatest eesmärkidest ja võttes arvesse ka eraldatava ressursi mahu. Alljärgnevalt on esitatud alternatiivide ülevaated kodanikuühendustele nende seisukoha kujundamiseks.

Sihtkapitali eesmärkide alternatiivid

1. Avalikes huvides tegutsevate MTÜ-de baasrahastamiseks, kas formaalsete kriteeriumide alusel (nt. liikmete arv, organisatsiooni vanus jms) või lähtudes nende tegevuskavast

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aitaks vähendada ühenduste sõltuvust projektirahastamisest, mis praegu oluliselt takistab ühenduste tegevuse suurema ühiskondliku mõju saavutamist (vt. lk. 7-8) ▪ Juhul, kui rahastamise aluseks on näiteks liikmete arv, sunnib see organisatsioone pöörduma rohkem näoga kodanike poole, sest ollakse huvitatud võimalikult suurest liikmete arvust	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Olemasolev ressurss ebapiisav, et saavutada tegelikku mõju; oht ressursi killustumiseks ▪ Oht, et kaovad senised kanalid selliste toetuste saamiseks ▪ Keeruline välja töötada piisavalt selgeid ja objektiivseid kriteeriume, mille alusel baasraha eraldada (nõuab otsustajatelt valdkondlikku kompetentsi) ▪ Juhul, kui rahastamise aluseks on formaalsed

⁴⁶ Kodanikuühiskonna riigieelarvelise rahastamise projekt. <http://www.ngo.ee/rahastamine>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

	<p>kriteeriumid, võib see viia ühenduse “olesklemisele” (ei tee midagi kasulikku, sest rahastamine on tagatud) või massilisele uute MTÜde asutamisele sisulise vajaduseta</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Juhul, kui rahastamise aluseks on formaalsed kriteeriumid, võib see viia liikmete “jahtimisele” eesmärgina omaette. Jätab rahastamisest kõrvale organisatsioonid, kelle tegevuse jaoks ei ole suur liikmete arv oluline.
--	--

2. Ulatuslikult avatud väikeprojektide rahastamiseks (analoogiliselt hasartmängumaksule)

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Annab võimaluse toetada võimalikult palju edukaid projekte koostada suutvaid MTÜ-sid 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ressursi killustamine. ▪ Nõuab otsustajatelt valdkondlikku kompetentsi. ▪ Mitme olemasoleva rahastamisallika dubleerimine (KOP, hasartmängumaks) ja seeläbi tekkida võivad probleemid (sama raha taotletakse mitmest erinevast allikast).

3. Stardikapitali fond, millest ühendused saavad finantse oma tegevuse alustamiseks, kas formaalsete kriteeriumide alusel või lähtudes nende esitatavatest tegevuskavadest

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Äsja asutatud ühendused saavad võimaluse tegeleda sisuliste küsimustega, muretsemata elementaarsete töötingimuste üle 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Formaalsete kriteeriumide puhul on oht, et MTÜsid hakatakse asutama just raha saamiseks; sisulisi selgeid ja objektiivseid kriteeriumeid on raske välja töötada (nõuab otsustajatelt valdkondlikku kompetentsi) ▪ Killustab ressursi. ▪ On oht, et see kujuneb ressursi raiskamiseks, kui asutatud ja toetust saanud ühendused ei jää toimima.

4. MTÜ-de põhivara soetamise investeeringuteks

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investeeringute abil on võimalik tugevdada MTÜ-de majanduslikku jätkusutlikkust ja iseolemist. ▪ Investeeringud jäävad püsima ja hakkavad ressursi juurde tootma (ruumide rentimine jmt) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Praegune ressurss selleks liiga väike, et saavutada olulist mõju. ▪ Dubleeriks KOP-i. ▪ Raske on välja töötada kriteeriumeid, millised ühendused toetust saama peaksid (nõuab otsustajatelt valdkondlikku kompetentsi).

5. EL projektide omaosaluse katmiseks ja/või toetus selliste projektide ettevalmistamiseks/koostamiseks

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Võimaldab MTÜ-de parema suutlikkuse tulemusel käivitada EL projekte ja selle abil tuua Eestisse palju täiendavat ressursi. ▪ Soodustab Eesti MTÜ-de koostööd (sama valdkonna MTÜ-d koostavad ühisprojekte) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EL projekte on suutelised koostama suhteliselt vähesed MTÜ-d, väikesed MTÜ-d jäävad ressursist ilma. ▪ Käivitab EL projektide koostamise äri, kus suur osa projekti saadavast ressursist läheb

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

	projekti koostanud vahendusfirmale. ▪ Nõuab otsustajatelt valdkondlikku kompetentsi.
--	---

6. Osalemiseks rahvusvahelises koostöös (konverentsid, liikmemaksud jmt)

Positiivne	Negatiivne
▪ Võimaldab Eesti ühendustel osaleda rahvusvahelistel üritustel võrdväärsetena teistega (tasuda ise oma osalemiskulud), edendab rahvusvahelist koostööd ja toob Eestisse täiendavat kompetentsi	▪ Raske on koostada kriteeriumeid, millisel üritusel osalemist toetada, millisel mitte (nõuab otsustajatelt valdkondlikku kompetentsi). ▪ Toob kaasa palju subjektiivsust ja pingeid MTÜ-de vahel

7. Sihtfinantseerimiseks vastavalt riigi prioriteetidele, nt. EKAKi rakendamiseks

Positiivne	Negatiivne
▪ Täidab olulise strateegilise augu senistes riiklikes rahastamisskeemides ▪ Finantsressurssi kasutatakse kooskõlas riigi prioriteetide ja poliitikatega ning samasuunaliselt ▪ Loob aluse riigi prioriteetide ja poliitikate elluviimiseks ja ühendustele tulevikus paremad tingimused tegutsemiseks. ▪ Loob aluse kodanikuühiskonna süsteemseks arendamiseks tervikuna pikaajalises perspektiivis ▪ Puudub alus seniste rahastamisskeemide/-võimaluste kaotamiseks ▪ Annab võimaluse järgnevalt tegeleda teiste ühenduste rahastamisskeemide korrastamisega (nt. valdkondlik projekti- ja baasrahastamine)	▪ Riigi prioriteetide ja poliitikate realiseerimiseks ressursi eraldamine tähendab selle sihtotstarbelist eraldamist kas läbirääkimiste või suunatud konkursside kaudu suhteliselt vähestele MTÜ-dele (kes on selleks suutelised). ▪ Tulemused ei avaldu kohe, vaid teatud ajaperioodi järel.

Sihtkapitali juriidilise staatuse alternatiivid

1. Avalik-õiguslik juriidiline isik

Positiivne	Negatiivne
▪ Sihtkapital avalik-õigusliku juriidilise isikuna on seaduse alusel selgelt määratletud struktuur koos tegutsemispõhimõtetega. ▪ Avalik-õiguslik sihtkapital ei ole seotud poliitilise võimuga ja tagab ühenduste sõltumatuse.	▪ Vajab uue avalik-õigusliku struktuuri loomist, mis võib kohata avaliku võimu vastuseisu. ▪ Aeganõudev, sest vajab mõistmist poliitikute poolt ning ulatuslikku poliitilist ja ühiskondlikku konsensust

2. Valitsuse määruse alusel asutatud sihtasutus

Positiivne	Negatiivne
▪ Koalitsiooni poliitilise tahte olemasolul on see võimalik kiiresti realiseerida.	▪ Valitsuse poolt ellukutsutuna lasub sihtasutusel poliitilise kallutatuse vari. ▪ Valitsuse poolt ellukutsutuna on tõenäoline, et valitsus asub määrama sihtasutuse nõukogu koosseisu ja lähtuma oma poliitilistest eelistustest.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

3. Rahastamisskeem või programm toimiva riikliku (nt. EAS) või eraõigusliku (nt. AEF) struktuuri juures

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Olemasoleva struktuuri kasutamine võimaldab asuda kiiresti rahastamisskeemi sisuliste küsimuste lahendamisele (milliseid tegevusi ja valdkondi rahastatakse ning kuidas). ▪ Neis struktuurides olev senine oskusteave ja kompetentne personal võimaldab rahastamiskeemi tulemuslikult rakendada.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Olemasoleva struktuuri juures täiendava rahastamisskeemi rakendamine saab olema mõjutatud selle struktuuri senistest arusaamistest ja põhimõtetest ega pruugi luua uut sünergiat (nt väike osatähtsus struktuuri senises töös, struktuuri juhtide väljakujunenud seisukohad ja suhtumised). ▪ Läbirääkimised võivad joosta ummikusse (nt haldamise kulud) ja sihtkapital jääb käivitamata või hakkab käivitamine venima. ▪ Riikliku struktuuri puhul oht poliitilisele kallutatusele

4. Ühe või mitme ministeeriumi kaudu loodud rahastamisskeem (nt hasartmängumaksu raha jaotamise põhimõttel)

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministeeriumid teavad parimalt nende haldusalas olevaid vajadusi ja kodanikuühendusi ning probleeme, suudavad seetõttu leida ressursile parima kasutamise.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministeeriumid kui poliitilised struktuurid politiseerivad ka rahaeraldamise protsessi. ▪ Ministeeriumites puudub piisav kodanikuühiskonna alane kompetents, ▪ Rahade eraldamine MTÜ-dele ei kuulu oma sisult ministeeriumite tegevusülesannete hulka. ▪ Oht, et raha hakatakse kasutama ministeeriumi eelarveaukude lappimiseks ▪ Mitme ministeeriumi kaudu raha jagades ressursid killustub ja efekti ei saavutata ▪ Toetuseta jäävad valdkonnaüleselt tegutsevad ühendused

5. Regionaalministri haldusalas olev rahastamisskeem

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kodanikuühiskonna edendamise alane tegevus on pandud regionaalministri ülesandeks, mistõttu valdab piisavalt infot otsuste langetamiseks. ▪ Annab regionaalministrile ressursi vastavate poliitikate elluviimiseks.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liigne politiseeritus ja oht mõjutada ühendusi rahastamise kaudu. ▪ Kodanikuühiskonna/-ühenduste käsitlemine ühe ministeeriumi haldusala probleemina/objektina, mitte kui riigi arengut tervikuna mõjutava subjektina

6. Maakondlike struktuuride kaudu toimiv rahastamisskeem

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ressurss viiakse MTÜ-dele lähedale ja otsustajad maakondlikus struktuuris teavad piirkonna vajadusi kõige paremini.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ressurss killustatakse liigselt nii oma mahult kui ka sisult, mille tõttu läheb kaotsi sihtkapitali algne eesmärk. ▪ Vähenenud ressursid ei anna vajalikke tulemusi MTÜ-de elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse suurendamisel. ▪ Suurimad halduskulud ressursi haldamiseks. ▪ Sihtkapital hakkaks dubleerima KOPi ▪ Toetuseta jäävad üleriigilisel tasandil

	tegutsevad ühendused
--	----------------------

7. MTÜ-de katusorganisatsioonidele eraldatav iga-aastane toetus, mille kasutamise otsustavad katusorganisatsioonid ise

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suunab ühendused koonduma katusorganisatsioonidesse, luues seeläbi tugeva sotsiaalse partneri avalikule võimule. ▪ Katusorganisatsioonid on huvitatud oma valdkonna edendamisest ja teavad ressursi kasutamise vajadusi. ▪ Edendab kaasamiskultuuri, sest katusorganisatsioon on huvitatud suuremast legitiimsusest ning teisalt saab ise suurema mandaadiga kaasa rääkida õigusloome protsessides. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Keeruline välja töötada aluseid, millest lähtudes raha katusorganisatsioonide vahel jagada ▪ Paljud ühendused ei kuulu katusorganisatsioonidesse ja jäävad nii rahastamisest kõrvale. ▪ Võib esile kutsuda uute katusorganisatsioonide loomise eesmärgina omaette, ja seeläbi killustumisele uuel tasandil. ▪ Katusorganisatsioonidel võib olla kalduvus hoida raha endale ning mitte seda ühendustele edasi anda. ▪ Katusorganisatsioonid on kõige kergemini poliitilise võimu poolt „ära ostetavad”. ▪ Oht, et kaovad senised ministeeriumide kaudu toimunud kanalid katusorganisatsioonide toetamiseks

8. MTÜ-de inkubaator(id)

Positiivne	Negatiivne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Käivitatakse struktuurid ja finantstoetus MTÜ-de tegevuse toetamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Praeguse ressursimahu juures ei ole võimalik sellist mehhanismi käivitada.

Rahastamise liikide alternatiivid

EMSL-i projektis „Kodanikuühenduste riigieelarvelistest vahenditest rahastamise põhimõtted” on toodud esile, et kodanikuühendustele riigieelarveliste vahendite eraldamisel tuleb järgida kindlaid põhimõtteid, mis kõigile vahendite eraldajatele peavad olema ühtsed.

Projektitoetused

- aluseks peavad olema arengukavad ja strateegiad või muud valdkondlikud prioriteedid;
- rahastatavad projektid peavad panustama jätkusuutlikkusse, st nad peavad olema kas algatavad, edasiviivad, või arendavad ning neil peab olema mingi eel-, koos- või järelmõju;
- otsustamine peab toimuma ühtsetel põhimõtetel ja vaid avalike konkursside (*hangete, pakkumiste*) kaudu;
- eraldamise otsustuse protsessi peab vastavalt kaasamise headele tavadele kaasama ka kodanikuühenduste esindajad;
- efektiivsuse ja tulemuslikkuse üle teostatav järelevalve peab tagama adekvaatse hinnangu raha otstarbekale kasutamisele ja projektis seatud eesmärkide saavutamisele.

Tegevustoetused

- on kasutatavad vaid Tulumaksuseaduse §11 alusel⁴⁷ määratletud avalikes huvides tegutsevate organisatsioonide puhul lepingus sätestatud rolli ja ülesannete täitmise toetamiseks;

⁴⁷ Tulumaksuseadus. <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12850769>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

- tegevustoetuse puhul tuleb arvestada vajadusega saada informatsiooni vastava taotluse esitanud organisatsiooni kohta, mis kinnitaksid tema pädevust ning varasemat tegevust vastavas valdkonnas ning jätkusuutlikkust (näiteks: *eelarve, arengustrateegia, tegevusaruanded jne*);
- tegevustoetuse eraldamise otsustuse protsessi on otstarbekas vastavalt kaasamise headele tavadele kaasata ka kodanikuühenduste esindajad;
- kasutamise üle peab toetuse eraldajapoolne järelevalve tagama adekvaatse hinnangu raha otstarbekale kasutamisele ja vastavate kodanikuühenduste ette seatud valdkondlikest arengustrateegiatest tulenevate eesmärkide saavutamisele.

Lepinguline tööde ja teenuste tellimine

- aluseks peavad olema vastavad arengukavad, strateegiad või valdkondlikud prioriteedid;
- aluseks peab olema analüüs, missuguseid avalikke teenuseid on avalik sektor (*ministeerium, kohalik omavalitsus*) võimeline ise pakkuma ning milliseid on otstarbekas mittetulundussektorist sisse osta;
- jälgida tuleb põhimõtet, mille kohaselt tellija tasuks kõigi nimetatud teenuste osutamiseks vajalike kulutuste eest, st leida teenuste osutamisel „ühiku hind”.
- jälgida tuleb teenuste delegeerimise häid tavasid;
- järelevalve peab tagama adekvaatse hinnangu raha otstarbekale kasutamisele ja töö või teenuse tellimisel seatud valdkondlike eesmärkide saavutamisele.

ETTEPANEK EELISTATAVA VARIANDI OSAS

Analüüsist lähtuvad kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsiooni alused

Põhiline tingimus, mille alusel valitsused otsustavad, kas ja mil määral teatud kodanikuühendusel on õigus riiklikule toetusele, on organisatsiooni tegevusega kaasnev avalik hüve, mitte niivõrd tegevuse liik. Kui ühendus tegutseb piisaval määral avalikes huvides, nagu see on määratletud avalikku huvi kirjeldavas seadusandluses (või samaväärsetes õigusaktides, näiteks maksuseaduses), tekib tal õigus riiklikule otse- ja kaudsele rahastamisele.⁴⁸

Eesti mittetulundusühendustele on seni kättesaadavad mitmesugused põhiliselt valdkondlikud Eesti ja Euroopa Liidu rahastamisallikad. Need rahastamisvõimalused on rakendatud vastavate ministeeriumite korraldatuna kas otse või vastava ministeeriumi haldusalas tegutseva sihtasutuse või rahastamiskeemi kaudu. Seal on valdkondlik kompetents ja oskusteave projekte ja taotlusi hinnata, millega on põhjendatud ka valdkondlike tegevuste ja projektide toetamine ministeeriumite kaudu.

Subsidaarsusprintsibiitist lähtudes on samuti otstarbekas rakendada ressursi tasemel, kus on vastav kompetents ja ülevaade rahastamisvajadustest. Ühtlasi tähendab see vajadust omada mitmeid erinevaid rahastamisstruktuure vastavalt nende eesmärkidele ja kompetentsile.

Eelnevast tulenevalt ei saa valdkondlikud tegevus- ja projektitoetused ning lepinguliste tööde ja teenuste tellimised olla KÜSKi ülesandeks. Samadel põhjustel on keeruline sihtkapitali kaudu efektiivselt rahastada regioonides ja kohalikul tasandil töötavate ühenduste tegevust põhikirjaliste valdkondlike eesmärkide saavutamiseks. Sihtkapitali ressurss on piiratud, mistõttu

---

⁴⁸ Nilda Bullain ja Radost Toftisova “A Comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation”, The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 7, Issue 4, September 2005 http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol7iss4/art_1.htm

selle killustamine paljude teemade ja ühenduste vahel kahandaks oluliselt tulemuslikkust ega tagaks valitsuse tegevusprogrammis 2007-11⁴⁹ püstitatud eesmärgi saavutamist.

KÜSK rakendub konkreetselt määratletud kodanikuühenduste tegevuste ja kodanikuühiskonna arengut toetavate tegevuste rahastamiseks. Tema tegevusulatus on konkreetselt piiritletud ning ei dubleeri teiste rahastamisinstrumentide poolt eraldatavaid toetusi. Lähtudes EKAKist, KATAst ning nende elluviimisega seotud muudest arengukavadest (sh. Vabatahtliku tegevuse arengukava⁵⁰) ning Valitsusliidu programmist aastateks 2007-11, keskendub KÜSK kodanikuühenduste tegevussuutlikkuse tõstmisele ja neis dokumentides seatud eesmärkide saavutamisele.

Sihtkapital on mittetulundusühenduste kodanikuühiskonna alast suutlikkust suurendav ning kodanikuühiskonna keskkonna kujundamise ressursitugi ja arengufond.

Sihtkapitali loomise põhimõtted

KÜSK kontseptsiooni koostamise käigus analüüsiti sihtkapitali alternatiivseid eesmärke, juriidilist staatust ja rakendatavaid rahastamise liike. Lähtudes kontseptsiooni koostamise käigus tehtud ülevaadetest, kodanikuühenduste kaasamisprotsessis koondatud ettepanekute analüüsist ning arvestades ministeeriumidega toimunud konsultatsioonide käigus saadud tagasisidet, asutatakse Kodanikuühiskonna Sihtkapital järgnevate põhimõtete alusel:

- Strateegiline lähenemine. KÜSKi tegevuse aluseks peab olema organisatsiooni pikaajaline strateegia, mis tugineb kodanikuühiskonna peamiste arengudokumentide (EKAK, riigi eelarvestrateegia 2008-2011, riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013, Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011, Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007-2010 jt) analüüsile ning strateegilistele eesmärkidele. KÜSK organisatsioonistrateegia koostamise üheks eesmärgiks on tagada riigieelarveliste kodanikuühiskonna rahastamisinstrumentide piiritletus ning riigi valdkondlikel arengukavadel põhinevate ministeeriumide rahastamisinstrumentide dubleerimise vältimine.
- Vajaduste hindamine. Vältimaks ressursi raiskamist, selgitab KÜSK igal aastal olulisemad kodanikuühiskonna ja –ühenduste tegevussuutlikkuse lüngad, mille lahendamine rahastamise kaudu annab suurimat lisaväärtust.
- Fookustamine. Arvestades piiratud ressursi (vajadused ületavad alati võimalusi), fookustatakse KÜSK tegevused selgepiirilisel, keskendudes pigem põhjalikult vähematele teemadele kui soovides kõike natuke toetada.
- Suund ühiskondlikule muutusele. Sihtkapitali eesmärk pole toetada lihtsalt ühenduste eksisteerimist, vaid toetuse otsustamise lähtekohaks peab olema rahastatavate organisatsioonide ja tegevuste pikaajaline mõju ühiskonnas soovitud muutuste saavutamisele, mille hindamiseks töötatakse välja vastav mõõdikute süsteem.
- Nõustamine ja järelevalve. Tagamaks rahastatavate organisatsioonide ja tegevuste vastavust strateegilistele eesmärkidele ei ole KÜSK pelgalt taotluste läbivaataja ja otsustaja, vaid aktiivne strateegiline investor ning partner riigile ja kodanikuühendustele, kes ei toeta üksnes raha, vaid ka kodanikuühiskonna arendamiseks vajaliku kompetentsi ja nõustamisega. See tähendab individuaalset lähenemist igale toetatavale. Järelevalve tugineb toetatava organisatsiooniga kokku lepitud oodatavatele tulemustele.
- Läbipaistvus ja vastutavus. Tagamaks KÜSKi tõsiseltvõetavust on tagatud informatsiooni kerge kätte- ja arusaadavus kõigile soovijatele KÜSKi kaudu avanevatest toetusvõimalustest, tingimustest, tehtud otsustest ja nende tulemustest, samuti KÜSKi

⁴⁹ Valitsusliidu programm aastateks 2007 -2011, <http://www.valitsus.ee/?id=1307>

⁵⁰ Vabatahtliku tegevuse arengukava 2007 – 2010, <http://www.vabatahtlikud.ee/?id=1087>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

halduskuludest. KÜSKi üle teostatakse järelvalvet vastavalt seadustele, tema tegevust auditeeritakse ning tema tegevust hindab Riigikontroll.

Eesmärk

Lähtudes EKAKi eesmärkidest ja prioriteetidest on Kodanikuühiskonna Sihtkapitali eesmärk:

- **Eesti vabaühenduste suutlikkuse suurendamine kodanikuühiskonna arendamisel ning kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna kujundamisel.**

Fookused

Lähtudes sihtkapitali eesmärgist on KÜSKi fookusteks:

1. Mittetulundussektori institutsionaalne arendamine (*capacity building*) nii üleriigilisel kui ka piirkondlikul tasandil ning organisatsioonide ja –võrgustike tegevuse toetamine EKAKi rakendamisel, edendamaks ühenduste suutlikkust olla partneriks avaliku võimu institutsioonidele.
2. Uuenduslike kodanikuühiskonna alaste programmide ja projektide läbiviimine: uuringud, arendusprojektid, uute teadmiste rakendamine, rahvusvahelise kodanikuühiskonna alase arengu kogemuste omandamine ja levitamine, ühenduste vajalike koostööstruktuuride käivitamine.

Eesmärgist ja fookustest lähtudes rahastatakse sihtkapitali kaudu kodanikuühiskonna arengule suunatud tegevusi nii riigi kui ka regionaalsel tasandil ja nn võtmeorganisatsioonide (koostöövormide) ühenduste koostööd edendavaid tegevusi. Selle tulemusel mõjutab KÜSK osalusdemokraatiat süvendavaid tegevusi Eestis: kaasamine, ühenduste institutsionaliseerumine, nende koostöö ja kommunikatsiooni edendamine, mittetulundussektori identiteedi tugevdamine, ühenduste kaudu avaliku teadlikkuse ja kodanikuhariduse süvendamine, ühenduste poolt avalike teenuste kvaliteetse osutamise ettevalmistamine, vabatahtliku töö edendamine, ühenduste rahastamise edasine korrastamine ning kõigi nende tegevuste läbi kodanikuaktiivsuse ja sotsiaalse kapitali suurenemine. Fookuste alusel tegutsemiseks töötatakse välja vastavad sihtkapitali programmid.

Igaks aastaks algatab ja kinnitab KÜSK nõukogu fookustest lähtuvad konkreetsete rahastamisprogrammide, mis konkretiseerivad toetatavaid tegevusi vastavalt antud aasta konkreetsetele prioriteetidele ning mis on vajalike protsesside katalüsaatoriks ja uuringute käivitamise aluseks.

Programmidele, sealhulgas esimese fookuse piirkondliku tasandi programmile eraldatava rahahulga sihtkapitalis määrab KÜSKi nõukogu lähtudes fookustele ja sealhulgas piirkondlikule programmile määratud raha miinimummahust.

Sihtrühmad

Sihtkapitali toetus suunatakse lähtudes EKAKist ennekõike üleriigilise tegevusulatuslega eestkosteorganisatsioonide ja –võrgustike, samaväärset avalikku hüve osutavate mittetulundusühenduste tegevuse ja projektide ning kodanikuühiskonda uurivate ja arendavate organisatsioonide ja asutuste programmide ja projektide toetamiseks. Samuti piirkondlikult sarnast tegevust edendavate organisatsioonide, võrgustike ja asutuste tegevuse ja projektide toetamiseks.

Juriidiline staatus:

Iseseisev juriidiline isik KÜSK asutatakse Vabariigi Valitsuse volitustel riigi sihtasutusena. Sihtasutuse asutajaõigusi teostav ministerium on Siseministerium ning asutajaõigusi teostav isik on regionaalminister.

KÜSK ülesandeks on tagada eesmärgist ja fookustest lähtuvate programmide väljaarendamine, toetuste andmise tingimuste ja toetamise korra väljatöötamine ning järelevalve teostamine toetuste kasutamise üle. Planeeritav juhtimisskeem võimaldab tagada demokraatliku otsustusmehhanismi ja ühenduste parima osalemise sihtkapitali rahastamispoliitika kujundamisel, otsustusprotsesside ja aruandluse läbipaistvuse.

Sihtkapitali tegevus lähtub vajadusest korrastada erinevate rahastamisasutuste ja -skeemide seotust kodanikuühiskonna prioriteetide ja eesmärkide tasandil tagades parima jaotusmehhanismi erinevate allikate vahel. Iseseisva juriidilise isikuna loob sihtkapital eeldused kodanikuühiskonna strateegilistest arenguvajadustest lähtuvale teadlikule ja süsteemsele arendustegevusele riigieelarveliste vahendite kaudu.

Sihtkapitali tegevus positioneerub ühenduste riigieelarvelistest vahenditest rahastamise tervikliku nägemuse ja ühtsete põhimõtete kontseptsioonile, mille koostamise tähtaeg valitsusprogrammi kohaselt on 2008.aasta.

Sihtkapitali rahastamistegevuse põhimõtted

KÜSK on eesmärgist ja fookustest lähtuvalt nii toetusi andev (*grant-making*) kui ka programme algatav (*operational*) fond.

Arendustoetused

Lähtudes sihtkapitali eesmärgist ja fookustest rakendab sihtkapital programmide kaudu kõige sobivamat toetuse liiki.

Arendus- ja tegevustoetusi eraldatakse pikemaks ajaperioodiks (kuni 3 aastat) lähtudes ühenduse tegevusulatuselt kas riiklikul tasandil või ühenduste koostöö tugevdamisele suunatud tegevustele regionaalsel ja kohalikul tasandil. Sihtkapital ei eralda tegevustoetusi ühendustele nende valdkondlike põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks.

Pikemaajalisi tegevustoetusi eraldatakse vaid Tulumaksuseaduse §11 kriteeriumite alusel⁵¹ määratletavatele avalikes huvides tegutsevatele organisatsioonidele rahastamislepingus sätestatud rolli ja ülesannete elluviimiseks. Tulenevalt avalikes huvides tegutsevate ühenduste käimasolevast valitsuse nimekirja korrastamisest lähtub KÜSK tulumaksuseaduse §11 olevast mõttest ning võib vajadusel teha põhjendatud erandeid.

Arendus- ja tegevustoetuse eraldamisel tuleb lähtuda informatsioonist taotluse esitanud organisatsiooni kohta, mis kinnitavad tema pädevust ning varasemat tulemuslikku ja kompetentset tegevust ja jätkusuutlikkust: senise rahastamise ja tegevuse ülevaade, arengustrateegia ja tegevuskava olemasolu, tegutsemine vastavalt kodanikuühenduse eetikakoodeksile: avatus, läbipaistvus, aruandevalmidus jt. Taotluses esitatakse tegevuse eesmärk, selle saavutamise tegevuskava ja eelarve.

Pikemaajalise arendus- ja tegevustoetuse kasutamise üle toimub regulaarne järelevalve, tagamaks raha otstarbeka kasutamise ja taotluses esitatud eesmärkide saavutamise. Vahehindamise negatiivne tulemus on aluseks toetuslepingu katkestamiseks.

Toetusi eraldatakse sihtkapitali eesmärgist ja fookustest lähtuvalt kavandatud sihtkapitali programmide raames toetuskonkursside korraldamise kaudu.

Toetuste eraldamine toimub konkursi korras selge valikuprotsessi abil. Valikukriteeriumiteks on organisatsiooni senine rahastamine, tegevus ja saavutused, partnerlussuhted, soovitud, taotluse tehniline kvaliteet, organisatsiooni professionaalsus, usaldusväärsus, juhtimisalane ja finantsiline

⁵¹ Tulumaksuseadus. <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12850769>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

pädevus, võime saada projektile lisaraha teistest allikatest, võime käivitada tulevikus vastastikku kasulik partnerlus, tegevuse või projekti teostamisaeg jms.

Uuenduslike kodanikuühiskonna alaste programmide ja projektide fookuse raames rahastab KÜSK kodanikuühiskonna uuringutega tegelevaid asutusi ja organisatsioone sõltumata nende juriidilisest staatusest.

Fookuste ja programmide rahalised miinimummahud

KÜSK mittetulundussektori institutsionaalse arendamise fookuse miinimummahuks on 50% sihtkapitali rahalisest ressursist. Selle hulgas sama fookuse all rakendatava piirkondliku tasandi iga-aastase programmi miinimummahuks on 10% sihtkapitali rahalisest ressursist.

KÜSK uuenduslike kodanikuühiskonna alaste programmide ja projektide läbiviimise fookuse miinimummahuks on 15% sihtkapitali rahalisest ressursist.

KÜSK halduskulude mahuks on käivitamise perioodil kuni 15% hallatavast ressursist, mille järel vastav maht väheneb. KÜSK halduskulude aastaelarve kinnitab KÜSK nõukogu.

Sihtkapitali juhtimise ja töö korraldamise põhimõtted

KÜSKi tegevust juhib sihtkapitali nõukogu, mille määrab regionaalminister. Regionaalminister konsulteerib nõukogu liikmete nimetamiseks Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamise tegevuskavade elluviimiseks ja täitmise hindamiseks ning kodanikuühiskonna ja riigi koostöö arendamiseks moodustatud valitsuskomisjoniga (edaspidi EKAK valitsuskomisjon)⁵².

Asutaja määrab Sihtasutusele üheliikmelise juhatuse. Sihtasutuses rakendatakse tööle vajalik töötajaskond, projektide hindamine tellitakse ekspertidelt.

Nõukogu

- KÜSK nõukogu on kuni 10 liikmeline.
- Tulenevalt KÜSK asutamise õiguslikest alustest kuuluvad nõukogusse regionaalminister (1 koht), kodanikuühiskonna arendamise- ning riigi eelarvepoliitika kavandamise koordineerimise ja elluviimise eest vastutava ministeeriumi esindajad (kokku 2 kohta), Riigikogu liige (1-2 kohta) ning 4-5 nõukogu liiget esitab EKAKi valitsuskomisjon.
- EKAKi valitsuskomisjon esitab nõukogu liikmed, tehes valiku ühendustelt laekunud ettepanekute vahel, arvestades seejuures põhimõtet, et komisjoni liikmeteks oleks eri valdkondade ühenduste poolt esitatud esindajad (nt kodanikuühiskonna üldkõnemused, sotsiaalvaldkond, haridus, kultuur, keskkond, kohalik omavaldus jt) ning kodanikuühiskonna asjatundjad ja äriühingute esindajad. Valitsuskomisjonil on õigus teha ettepanek asjatundjatele ja äriühingute esindajatele saada nimetatud KÜSK nõukogusse.
- Nõukogu töötab välja KÜSK organisatsiooni strateegia, tegevuskava ja eelarve ja neist lähtuvad iga-aastased rahastatavad programmid ning kinnitab toetuste taotlemise konkursside tingimused ja läbiviimise korra.
- Nõukogu koosseis roteerub. Nõukogu liikmeks oleku kestus võib olla 3 aastat. Sealjuures on mõistlik esimesel korral nimetada kahe erineva ajalise kestusega nõukogu liikmed, et edaspidi nõukogu liikmete roteerumise korral tagada nõukogu töö järjepidevus.

⁵² Vabariigi Valitsuse korraldus 16. augustist 2007.a. nr 380 „Valitsuskomisjoni moodustamine Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamise tegevuskavade elluviimiseks ja täitmise hindamiseks ning kodanikuühiskonna ja riigi koostöö arendamiseks”

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

- EKAK-i valitsuskomisjon ja Nõukogu jälgivad, et nõukogu liikmed hoiduksid sattumast huvide konflikti ning väldiks ka näilist huvide konflikti.

Haldamine, struktuur ja töötajaskond

- KÜSK toimimiseks eraldatakse sihtkapitali käivitamise perioodil maksimaalselt kuni 15% hallatavast ressursist, mille igal aastal otsustab KÜSK nõukogu eelarve kinnitamise kaudu.
- KÜSKis asub tööle 3-4 inimest (juhataja, programmijuht, raamatupidaja, infojuht).
- KÜSK rakendab otsuste põhjendatud tegemiseks projektide hindamisel kui ka oma töö alusdokumentide väljatöötamiseks eksperte. Iga toetustaotlust hindab vähemalt 2 eksperti. Ekspertide töö tasustatakse.

Töö põhimõtted

- KÜSK töötab lähtudes Euroopa Fondide Keskuse põhimõtetest ja hea praktika kogemustest⁵³.
- KÜSK töötab nõukogu poolt kinnitatud strateegia, tegevuskava, eelarve, programmide alusel korraldatavate toetuskonkursside alusel. Põhjendatud erandid otsustab KÜSK nõukogu igal konkreetsel juhul.
- Oma tegevuse planeerimisel ja programmide väljatöötamisel teeb KÜSK koostööd teiste kodanikuühendusi rahastavate rahastamisinstrumentidega sealhulgas Euroopa Liidu 2007 – 2013 rakenduskavade rakendusasetuste ja -üksustega tagamaks dubleerimise vältimist ning parimat võimalikku sünergiat. Väga tihedat koostööd teeb KÜSK ESF inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna nr 5 Suurem haldussuutlikkus rakendajatega, eriti avatud taotlusvoorude Tarkade otsuste fondi organisatsioonide strateegilise juhtimise suuna rakendajatega. Vältitakse dubleerimist ja vajadusel käivitatakse ühisprojekte.
- KÜSK töötab läbipaistvuse ja avatuse põhimõtteid järgides. Toetuskonkursside väljakuulutamiseks ja reklaamimiseks on välja töötatud vastavad protseduurireglid, kehtestatud on arusaadavad tingimused taotluse koostamiseks, toetuse eraldamise otsused avalikustatakse, toetust mittesaanud taotlejaid teavitatakse kehtestatud korra alusel toetuse mittesaamise põhjustest. Kehtestatakse vaideprotseduurid, mis võimaldavad otsuseid ümber vaadata.

KÜSK arendamine

Lähtudes vabauhenduste riigieelarve kaudu senise rahastamise praktika ning erinevate rahastamisinstrumentide tegevuse uuringutest ja analüüsides ning riigi ja kodanikuühenduste koostöö toetamise vajadustest, koostatakse kodanikuühiskonna rahastamise tervikliku nägemuse ja ühtsete vabauhenduste rahastamis põhimõtete kontseptsioon vastavalt valitsuse tegevuskavale 2008.a. lõpuks.

Käesoleva KÜSK kontseptsiooni väljatöötamine on kodanikuühiskonna riigieelarvelise rahastamissüsteemi esimene etapp, mille tulemusel käivitatakse ühenduste arendus- ja tegevustoetuste ning kodanikuühiskonna uuringute läbiviimiseks vajalik rahastamisinstrument, mis on suunatud EKAK-i eesmärkide ja prioriteetide elluviimiseks.

KÜSK on aktiivne partner riigile algatades arutelusid kodanikuühenduste rahastamise allikate ja praktikate ning nende täiendamise üle. Analüüsib läbi ja esitab põhjendatud ettepanekud seniste vastavate ideede kohta (nn 1% tulumaksust, hasartmängumaksu nõukoguga seonduv jt). Teeb

---

⁵³ European Foundation Centre. Principles and Good Practice, <http://www.efc.be/ftp/public/EFCpublications/EFCPrinciplesGoodPractice.pdf>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

ettepanekuid riigi fiskaalpoliitika osas eesmärgiga motiveerida maksumaksjate filantroopilist ja heategevuslikku tegevust.

Kodanikuühenduste riigieelarvest rahastamise kontseptsiooni valmimise järgselt täpsustatakse kõigi toimivate ühendusi rahastavate struktuuride omavahelist tööjaotust.

KÜSK lähtudes eesmärgist taotleb oma ressursi suurendamist pidades selleks läbirääkimisi valitsusega ning koostab arengustrateegia ja vastava tegevuskava, kuidas suurendada ressursi eravahendite kaasamise kaudu.

KÜSK stabiilsuse väljaarendamiseks töötatakse välja sihtkapitali ressursi investeerimisprogramm ja strateegia.

Ressursside täiendava juurdekasvu saavutamisel töötab sihtkapital välja allkapitalide käivitamise eesmärgid ja nende kasutamise korra ning arendab välja vastava kompetentsi. Kaasatud erakapitali rakendamine lepitakse kokku annetajate ja toetajatega.

Nõuded rahastatavatele ühendustele ja taotlejatele

KÜSK peab ühenduste rahastamisel lähtuma Euroopa Nõukogu määruses nr 1605/2002, 25. juuni 2002⁵⁴, mis käsitleb Euroopa ühenduste üldelarve suhtes kohaldatavat, põhimõtetest. Sealhulgas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõte, mis tuleks määratleda säästlikkuse, tõhususe ja mõjususe põhimõtetest lähtuvalt ja nende põhimõtete täitmine tuleb kindlaks teha tulemusnäitajate abil, mis on kehtestatud iga meetme kohta ja mida saab mõõta tulemuste hindamist võimaldaval viisil.

Tulumaksuseaduse §11 määratud tingimuste alusel avalikes huvides tegutsemine näitab, et vabariikliku poolt osutatavad teenused ja tegevused on vajalikud avalikkusele üldiselt või kindlale vähemsoodustatud isikute grupile ning riik tunnustab neid tegevusi otsese või kaudse toetuse andmise näol. Tulenevalt avalikes huvides tegutsevate ühenduste käimasolevast valitsuse nimekirja korrastamisest lähtub KÜSK tulumaksuseaduse §11 olevast mõttest ning võib vajadusel teha põhjendatud erandeid.

KÜSK kaudu rahastatavatele kodanikuühendustele ja teistele toetuste saajatele kehtestatakse selged ja konkreetset tingimused nende senise rahastamise ja tegevuse osas, mis peab näitama nende vajadust antud rahastamise järele ja suutlikkust kavandatu ellu viia, professionaalsust, avatust ja läbipaistvust nii tegevuse kui ka rahade kasutamise osas.

Kodanikuühiskonna sihtkapitalist rahastatav mittetulundusühendus peab tegutsema vastavalt kodanikuühenduste eetikakoodeksile⁵⁵ ja ta peab avaldama sellekohase teate oma kodulehel koos viitega eetikakoodeksile.

LISAD

Lisa 1: Kaasamisprotsessi käigus saadud ettepanekud ühendustelt ja isikutelt, 16 lk

Lisa 2: Ministeeriumide ja Riigikantselei kaasamisettepanekute kokkuvõte, 15 lk

Lisa 3: Täiendavad teemakohased allikad, 2 lk

---

⁵⁴ <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=275017:cs&lang=et&list=447189:cs,386809:cs,283777:cs,275017:cs.&pos=4&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>

⁵⁵ Kodanikuühenduste eetikakoodeks, <http://www.ngo.ee/eetikakoodeks>

Lisa 1

Kaasamisprotsessi käigus saadud ettepanekud ühendustelt ja isikutelt

Ühendus, isik	Eesmärk	Fookused	Juriidiline vorm	Juhtimine	Muud	Märkus
EPIK	Kaasamise edendamine, MTÜ-de tegevuskeskkonna parandamine	Panustada ajudesse, ressursi (inimesed) kasvatamisse ja kompetentsi.	A-Õ, sõltumatu	Nõukogu, vähemalt 50% MTÜ-de esindajatele	Vajalik laenu saamise võimalus. Koostada KÜSK visiooniplokk: raha juurdetoomine, KÜSK arengusuunad	Arvestatud. Laenu saamist ei suuda KÜSK lahendada.
Peipsi KK	Protsesside käivitamine	MTÜ-de potentsiaali arendamine, Tegevuskulud, omafinantseering, koolitused, väliskoostöö toetamine, mainekujunduse toetamine. Teatud raha kavandada väikeste MTÜ-de projektitoetamiseks - koostöö, kontaktid KOV-idega.	A-Õ, sõltumatu	Nõukogu: MTÜ-de esindajad, äri sektori esindajad, regionaalminister. Tagada side ministriumitega.	KÜSK peab hoiduma teiste ressursiallikate dubleerimisest. Kaaluda ühised toetusprogramme (Hansapank, Ühispank jt). Kavandada perspektiiviga raha juurde tuua.	Arvestatud.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

EPÜL	Kodanikuühis-konna arendamine	Toetada neid, kes edendavad kodanikuühiskonda. Näha ette ka projektipõhine rahastamine (uuringud jmt). Katusorganisatsioonide rahastamine. Osalemine rahvusvahelises koostöös. Toetada kompetentsi. Erandkorras olulisele tegevusele stardikapital.	A-Õ või SA, sõltumatu	Nõukogu (Haigekassa nõukogu mudel): seosed ministriumitega, suuremate katuste ja prioriteetsemate MTÜ-de esindajad.		Arvestatud.
Heateo SA	EKAK, sektori areng, sellekohased uuringud ja tegevused.	Tegevustoetused - so arengutoetus vastavalt MTÜ arengueesmärkidele ja tegevuskavale. Nendest prioriteetsed: eestkoste, avalike teenuste osutamine, juhtimissuutlikkuse kasv. Eraldi samadel alustel allprogramm piirkondlikele ja kohalikele MTÜ-dele - 10% KÜSK-ist.	Sõltumatu, A-Õ või SA	Nõukogu. Enamus ei saa olla poliitikutel. Regionaalminister, Riigikogu MTÜ toetusgrupi esindaja, MTÜ-de ja sõltumatud esindajad. Esimesel korral võiks nimetada Riigikogu toetusgrupp, valitsuse ühiskomisjon, EMSL üldkoosolek. Hiljem uuendab nõukogu ennast ise.	Uut projektirahastajat ei ole vaja juurde tekitada. Arengutoetuste taotlejate ringi kuulub kuni 20 ühendust. Arvesse võtta KÜSK tegevuse edasise laienemise või uute rahastamisvaldkondade juurdetulemise ja annetuste võimalusega.	Arvestatud

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

VHL	EKAK-i ja EKAK-i tegevuskava elluviimine. Kodanikuühis-konna arendamine.	Avalikes huvides tegutsevate ühenduste rahastamiseks. Tegevustoetused läbi oluliste katusorganisatsioonide ja võrgustike. Arendustegevus - uuringud, analüüsid, koolitused (juhtimiskoolitused) peavad olema KÜSK rahastamise objektiks. KÜSK peaks jagunema mitmeks allrahastuks: arendustegevus, üleriigiline ühenduste toetamine, piirkondlike ja kohalike ühenduste KÜSK eesmärgist lähtuv toetamine. Piiratud raha hulk nõuab iga-aastast prioritseerimist.	Sõltumatu, A-Õ	Nõukogu: esimees (liige) on ametikoha järgi regionaalminister, poliitikutest nõukogus 2 Riigikogu esindajat, ülejäänud liikmed nimetab regionaalminister valitsuse ühiskomisjoni ettepanekul. Mõelda võib Rahandusministeeriumi esindaja kuulumise üle nõukogusse. Toetustaotlusi hindavad eksperdid.	KÜSK ei tohi hakata katma seni otsustatud rahastamisi (nt KATA, teised MTÜ-sid rahastavad ressursid). Kasusaajateks peavad olema peamiselt ühendused. Kavandada KÜSK jätkusuutlikkus: raha stabiilsus ja juurde toomine. Annetuste, toetuste võimaldamine.	Arvestatud
-----	--	--	----------------	---	--	------------

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

ERKKSL	Kodanikualgatus peab olema sõltumatu. EKAK, aga mitte ainult. Omaalgatuse toetamine. Investeerida tulevikku.	Toetada võrgustikke ja nende koordineerimist. MTÜ-d vajavad tegusat kaadrit ja koolitust. Vajame professionaale. Jurist, koostöö valitsusega jne. Toetada vaid keskseltse. koolitamine, raamatute kirjastamine, info kogumine ja et infot oleks, olemasoleva kaadri eest vaja hoolitseda - so keskseltside inimesi vaja premeerida kuni alla välja.	A-Õ	Nõukogu. Esindajad suurematest keskseltsidest. Regionaalminister. Liikmeid ligikaudu 10. Poliitikuid mõni - parlament leiab paar inimest.	KÜSKi sisse kirjutada eestlus ja identiteet.	Põhiliselt arvestatud
EKO	EKAK-ist lähtuvalt dialoogilisusele suuantud ühiskonda edendavate tegevuste toetamine.	Reaktsioonivõime suurendamine - kiiret reageerimist vajavad teemad. Mitmeaastane baasrahastamine avalikes huvides tegutsevatele MTÜ-dele. Raha eraldamise aluseks võiks olla ühenduse suurus - käibe maht. Toetada tuleks eksperdi ostmist, koolitust, et ühendusse tuleks teadmist juurde.	Sõltumatu, A-Õ	Aluseks BAPP mudel. Nõukogu max 10 inimest, neist max 4 avaliku võimu poolt. Ühenduste esindajad määratakse EMSL üldkoosoleku poolt.	Laenu saamise võimalus oleks hea, aga 20 miljoni juures raskesti realiseeritav. Teenuste osutamine eraldi teemana fookusesse mitte panna. Uute ühenduste algatamist ei ole vaja toetada. Projektipõhisust oleks vaja reeglina vältida. Riik peab oma osa EKAK-ist ise rahastama. KÜSK-il peab olema võimalus	Põhiliselt arvestatud

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

					raha juurde tuua.	
EMÜ SA	EKAK-i realiseerimise toetamine.	<p>Tegevusalad:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirkondlik/kohalik tasand - programmiline osa - taotlemispõhine (sektoriüleseks arengutegevuseks) - infrastruktuuri arendamiseks. <p>Baasrahastamine - sidustada arengustrateegiaga.</p> <p>Laenuraha garanteerimine.</p> <p>Projektitoetuste eraldamine vajalik.</p> <p>Projektid peavad olema seotud EKAK-iga, ühendusel peab olema tegevuskava.</p> <p>Projektikonkursid kuulutatakse välja</p>	A-Õ	<p>Nõukogu. Peab roteerima. Koosseis 10 - 15, hiljem pakuti ka : vähemalt 25 inimest.</p> <p>Pakuti ka teatud piirkondadest lähtuvat nõukogu koosseisu.</p> <p>Regionaalminister.</p> <p>Poliitikuid võiks olla 0 .... 6. Ülejäänud kandidaadid valitakse MTÜ-de suurkogul.</p>		Põhiliselt arvestatud

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

		vastavalt KÜSK aastaprioriteetidele. Mitu erinevast allprogrammi. Nende hulgas üks programm piirkondlike ja kohalike projektide tarbeks.				
--	--	---	--	--	--	--

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>ELF (kirjalikult)</p>	<p>EKAKi eesmärkide elluviimine, eelkõige kodanikuühenduste kui demokraatia vältimatu teguri toimimiseks ja tugevnemiseks soodsa keskkonna loomine. KÜSK peab tagama, et säilib ja tugevneb kodanikuühenduste elujõulisus.</p>	<p>Baasrahastamine (tegevustoetused BAPPi näitel) – organisatsiooni tegevus- ja arenduskulude mitmeaastane toetamine. Rahastama ei peaks kogu org tegevust.</p>	<p>Skeem AEF juures või A-Õ</p>	<p>Parimaks näiteks seni on AEF (BAPPi programmi näitel): nõukogu, kes hindab taotlusi, ning büroo, kus tegutsevad tegevtootajad. Ka taotluste hindamisel võiks kasutada BAPPi head kogemust. Juhul, kui valitav vorm ei ole AEF juures tegutsev rahastamismehhanism, peaks taotlusi hindav nõukogu kindlasti koosnema suuremas osas kodanikuühenduste esindajatest ja kodanikuühiskonna temaatikaga kursis olevatest inimestest (nt sotsiaalteadlased). Nõukogu töö peaks olema tasustatud. Nõukogu liikmete määramisel tuleb välistada poliitilised otsused.</p>	<p>Väga oleks vaja nõ laenuandja funktsiooni (lahendaks projektide ettefinantseerimise probleemi), ent arvestades KÜSK mahu piiratust ei oleks see ilmselt võimalik/otstarbekas lahendus. Kui tahta arendada pikaajalist kontseptsiooni, siis KÜSK edasine rahastamine peaks kindlasti suurenema</p>	<p>Põhiliselt arvestatud</p>
------------------------------	--	---	---------------------------------	--	--	------------------------------

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Eesti Naiste Koostöökett		MTÜ-d vajavad baastoetust (ruumid, kommunikatsioon, töötasu). MTÜ-d vajavad juriidilise nõustamise korraldamist. Mõeldaks oleks vaja MTÜ-de maja peale, kus MTÜ-d saaksid kasutada ruume ja infrastruktuuri teenuseid, samuti ühist raamatupidajat. Keskenduda on vaja kaasamise korraldamisele ja see toimima panna.	A-Õ		KÜSK peab olema läbipaistev, toetustaotluste hindamiseks vaja rakendada eksperte.	Põhiliselt arvestatud. MTÜ-de maja teema on lahendatav KOV tasandil.
--------------------------	--	---	-----	--	---	--

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

ENL	EKAK-ist lähtuvad riigi prioriteedid.	<p>Avalikes huvides tegutsevate ühenduste baasrahastamine oleks vajalik. Raha hulk sihtkapitalis ei ole selleks küll piisav, aga see on meie esimene eelistus.</p> <p>Baasrahastamise abil on võimalik tagada ühenduste suurem eesmärgipärasus, muidu taotletakse kõikvõimalikke projekte ja eesmärk hägustub. Oluline on ka põhivara soetamine, stardikapital.</p>	AEF, EAS	<p>Rahasid eraldav otsustava kogu (nõukogu) liikmed võiks MTÜ-d ise valida. Arvuliselt ligikaudu 10. Tuleb hoiduda huvide konfliktist. Kaasata inimesi, kes on valdkonnaga kursis. See peab olema esinduslik ja sõltumatu.</p> <p>Poliitikuid, kui üldse kuuluvad nõukogusse, peaks olema alla 50%. Poliitikute kuulumine nõukogusse on aktsepteeritav, kuna raha tuleb riigieelarvest. Taotlusi peavad hindama eksperdid (eelkontroll). Selleks on vaja välja töötada väga selged kriteeriumid. KÜSK peab korraldama ka toimiva järelkontrolli. Tagatud peab olema toetusraha sihipärane tulemuslik kasutamine.</p>	KÜSK ei peaks dubleerima olemasolevaid valdkondlikke rahaallikaid. KÜSK-ist on vaja raha jagada läbipaistvalt, arusaadavalt, õiglaselt.	Põhiliselt arvestatud. Juriidilise staatuse osas on eelistatud avalik-õigusliku institutsiooni.
-----	---------------------------------------	---	----------	--	---	---

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Kodukant	<p>Võimaldada tegevustoetust taotleda ühendustel kes tegutsevad avalikes huvides ning läbi oma tegevuse viivad ellu EKAK-is välja toodud laiemaid eesmärke. Seda ka regionaalsel, piirkondlikul tasandil tehtav, mis on laiem, kodanikuühiskonda tervikuna arendava tulemiga.</p>	<p>Üheks keskseks fookuseks - ühenduste institutsionaalse suutlikkuse tõstmine. Seda läbi mitmeaastaste tegevustoetuste (minimaalselt 2 aastat). Eesmärkide seadmisel on vaja toetuda usaldusväärsetele uuringutele. KÜSK võiks olla üheks võimaluseks nn. kodanikuühiskonda puudutavate uuringute rahastamiseks. Seeläbi saavad kasu kõik osapooled.</p>	A-Õ	<p>Kindlasti ei tohi otsustamine toimuda poliitikute ülekaalus. Vajalik on ekspertide osalus, kes suudaksid strateegiliselt analüüsida kodanikuühiskonna arengut. Ei ole hea, kui otsustajad on üksnes kodanikeühendustes igapäevaselt toimetavad inimesed. Hea oleks kaasata otsusetegemise protsessi ka ärisektori esindajaid. Selleks, et taotlejates säiliks täielik usaldus otsustajate vastu ning kogu protsess oleks läbipaistev ning kõigile võrdne, peab otsustajate ametiaeg olema piiratud.</p>	Arvestatud
----------	---	---	-----	--	------------

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

AKÜ	Kodanikuühiskonna üldine tugevdamine.	Tegevustoetused, eeskoste edendamine, koolitustegevus MTÜ-de professionaalsuse suurendamiseks, teema teadvustamiseks ja kodanikuühenduste identiteedi tugevdamiseks. Samuti fookustada uuringutele, analüüsidele, ekspertiisidele (sh uuringukeskuste tegevuseks) - akadeemilise tausta saamiseks kodanikuühenduste tegevusele.	A-Õ	KÜSK nõukogus peaks olema ligikaudu 10 inimest: poliitikuid 1...3, ülejäänud professionaalid kodanikuühiskonna alal, kes omavad MTÜ-de usaldust, omavad rahvusvahelist dimensiooni, ja praktilise töö kogemust. Need valikud peaks tegema EKAK-i ühiskomisjon.	KÜSK peab hoiduma teiste ressursiallikate tegevuse ja toetuste eraldamise dubleerimisest. KÜSK-is vaja ette näha pikemaajalisem toetuste eraldamise võimalus. Oluline teema on MTÜ-de majade läbitöötamine. KÜSK peab tähtsustama kodanikuühenduste eetikakoodeksi nii oma tegevuses kui ka toetust taotlevate ühenduste tegevuses.	Põhiliselt arvestatud. MTÜ-de maja teema on lahendatav KOV tasandil, kuid ei ole välistatud KÜSK kaudu sellekohane algatus.
-----	---------------------------------------	---	-----	--	---	---

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

EÜL	Kodanikuühiskonna ja -ühenduste tugevdamine, mis omakorda tugevdab demokraatiat Eestis ja kindlustab seega Eesti riigi püsimist.	Tuleb hästi fookustada, vältimaks ressursi killustamist (sh. ajalist killustamist ehk eelistada tuleks pikemaajalisi toetuseid), mis ei võimalda saavutada ühiskondlikku muutust. EKAKst lähtuvate prioriteetsete suundade rahastamine peaks olema KÜSKi peamine tegevus. Kodanikuühiskonna arengu toetamiseks oleks tarvis luua KÜSKi juurde katuseühenduste arenguprogramm, mille raames toimuksid 1) katus- ja liikmesühenduste juhtide koolitused (juhtimine, liikmete kaasamine, eelarvestamine, strateegiline planeerimine ja enesehindamine jne) ja 2) jagataks toetust katuseühendustele liikmete arendus- ja koolitusprogrammide	A-Õ	KÜSKi nõukoguna kõigis pakutud versioonides võib ühe võimalusena toimida kodanikeühenduste ja valitsussektori esindajatest koosnev EKAK ühiskomisjon. KÜSK võimalike alakapitalide, programmide, rahaliste toetuste liike, olemust, eesmärke ning jagamise põhimõtteid ja protseduure reguleerivad õigusaktid tuleks võtta vastu ja muuta kooskõlas ühendustega. Formaalselt oleks eeskirjade kinnitajaks kas KÜSKi nõukogu või Vabariigi Valitsus.	KÜSK peab organisatsiooniliselt olema sõltumatu Valitsuse poliitikast.	Põhiliselt arvestatud
-----	--	---	-----	---	--	-----------------------

		<p>teostamiseks (ühenduste endi poolt loodud ja teostavate organisatsioonid arengut toetavate tegevuskavade toetamine). Samuti tuleks luua meetmed ühenduste kaasamise ja osalemise tulemuslikumaks muutmiseks.</p>			
--	--	---	--	--	--

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Peep Mardiste</p>		<p>Avalikes huvides tegutsevate ühenduste toetamine. SK peaks rahastama mitut EMSL poolt ülesloetud valdkondadest paralleelselt. 50% - baasrahastus (kus oleks ka mingi eriskeem katustele, kus oleks eestkoste, õigusabi jms asjad) 20% - EL (ja teiste suurte) projektide omafinantseerimiseks 20% - EKAK rakendamine 10% - väikeprojektide konkursid (kuhu kuuluks ka rahvusvaheline koostöö)</p>	<p>A-Õ</p>		<p>KÜSK avada võimalustele raha juurde tuua ja teistest rahastustest üle võtta.</p>	<p>Põhiliselt arvestatud. Kontseptsioon ei saa täpselt määratleda rahastatavate valdkondade määrasid.</p>
--------------------------	--	--	------------	--	---	---

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Krista Pedak, osale.ee</p>		<p>Majanduslik elujõud, tegutsemisvõime ja teenuste osutamise võime on Eesti mtü-de "konnasilm". KÜSK võiks jaguneda nt kolmeks alakapitaliks sellises pingejärjekorras: 1) teenuste osutamise annab osalise majandusliku elujõutingimus äriplaanid, eellepingud; 2) tegutsemisvõime-ikkagi strateegia ja arengukava koostamine tingimus koos protsessi aruandega ja rakenduskavaga, 3) majanduslik elujõusaavutamine.</p>				<p>Põhiliselt arvestatud</p>
<p>Valter Parve, 28.06</p>		<p>Sihtkapital võiks pakkuda ühendustele juriidilist abi ja moodustada teatava "streigikapitali" juhaks, kui avalik sektor hakkab ühendust rahaliselt ahistama (nt. teenuse pakkumisel on lihtne ühenduselt raha ära</p>				<p>Põhimõtteliselt arvestatud</p>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

		võtta ja niimoodi nende tegevus lõpetada).				
Aivar Roop, 28.06		Tuleb arvestada, et on nii professionaalseid ühendusi kui ka lihtsalt omaalgatusi, mille vajadused on erinevad. Üks osa sihtkapitalist võiks minna baasrahastuseks, mida on vaja nii ajutistel algatustel kui ka juba professionaalsetel ühendustel. 2. KÜSK võiks olla tagatisfondiks ühendustele, kes võtavad laenu oma eesmärkide teostamiseks.				Teatud ulatuses arvestatud. Tagatisfondi teema püütakse lahendada väljaspool KÜSK-i.
Toomas Trapido, 28.06		Kodanikuühiskonna analüüsimine peaks saama iga-aastaseks, seda võiks rahastada KÜSK või peaks riik selleks mujalt raha ette nägema.			Kindlasti tuleb ette näha KÜSKi mahu kasv, rahast hakkab seal kohe puudu jääma	Arvestatud.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Juhan Telgmaa</p>	<p>Kõige enam vaja MTÜ-de tegevuse stabiilsuse kindlustamist, s. t. baasrahastamist. Legitiimsete VVOde tegevuse stabiilsus peaks olema üks kodanikuühiskonna olulisemaid tunnuseid.</p>	<p>Baasrahastamisele, mille all tuleb mõista kulutusi: kontorile (koos üüri, kütte, elektri, eksploatatsiooni jms. -ga), kantseleitarvetele, transpordile, sidele, seadusega ette nähtuid VVO põhikirjalistele toimingutele (näit. üld-, volinike, juhatuse koosolekute ettevalmistamine ja teenindamine), palkadele, raamatupidamisele ja aruandlusele. Tõenäoliselt võib teatud tingimustel vaja minna ka starditoetust ja laenude garanteerimist. (Kusagilt peaks tulema kate ka mitmesugustes riiklikes töögruppides ja komisjonides töötamisega seotud kulutustele, väljaarvatud palk. See ei peaks tulema KÜSKist, kuid sellesse töösse hõlmatus võiks olla üks</p>	<p>Ministeeriumid</p>	<p>Peaks see olema osaks valitsuse ülesannetest.</p>		<p>Teatud määral arvestatud. Starditoetus ei leidnud ühenduste poolt toetust. Eelistati avalik-õiguslikku juriidilist staatust ja sellest lähtuvat juhtimismudelit.</p>
--------------------------	--	---	-----------------------	--	--	---

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

		baasrahastamise tingimusi.)				
Halen Haab, Krista Pedak		Üleriigiline kodanikuühiskonna arendamine, ühenduste jätkusuutlikkus teenuste osutamisel, eestkoste	Rakendav organisatsioon, MAK-id		Ettepanekud rakendussätete osas.	Teatud määral arvestatud. Eelistati avalik-õiguslikku juriidilist staatust ja ühtset sihtkapitali struktuuri. Rakendussätete alased ettepanekud antakse edasi sihtkapitali käivitajatele.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Tuulike Mänd, Tartu VK</p>	<p>Kodanikeühiskonna arendamisele ja tugevdamisele suunatud EKAK-i raames suunatud ühendustele, kes töötavad valdkondadeüleste teemadega.</p>	<p>Keskendada EKAK-i rakendamisele ning teha seda läbi avalikes huvides tegutsevate ühenduste, lähtudes nende tegevus- ja arengukavadest.</p>	<p>A-Õ</p>	<p>Otsustajad peaksid olema kodanikeühiskonna eksperdid, nii avaliku sektori kui ka ühenduste esindajad, aga samuti võivad olla teadlased ja ärisektori esindajad. KÜSK-i puhul on väga oluline läbipaistvus, apoliitilisus ja objektiivsus komisjoni liikmeskond peab regulaarselt roteerima, vajalik on sätestada otsustamise kriteeriumid ning rahastamisotsuseid tuleb sisuliselt põhjendada. Kui EKAK-i ühiskomisjon jätkab oma tegevust, siis tasub kindlasti arutada võimalust, et ühiskomisjon on otsustavaks organiks või siis panustab oma ekspertarvamusega.</p>	<p>Väga oluline on jälgida, et KÜSKi ei suunataks neid olemasolevaid arengukavasid ja strateegiaid, mille rahastamise ja elluviimise eest peavad vastutama valitsus või ministereeriumid (nt. KATA, vabatahtliku tegevuse arengukava, loodav kodanikuhariduse arengukava jmt). Tartu Vabatahtlike Keskus peab oluliseks KÜSK-i mahu kasvu järgmistel aastatel.</p>	<p>Arvestatud</p>
-------------------------------	---	---	------------	---	--	-------------------

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Aado Luik	Kodanikuühiskonna funktsionaalsete struktuuriüksuste rahastamise tagamine ja uute algatuste stimuleerimine.	1. Püsivategevus, mis säilitab organisatsiooni ja oleks professionaalseks staabiks. 2. Pidevad algatused ja uute mõtete rakendamine. Siit ka rahastamise 2 vormi: 1. Pidev ehk pikema perioodiline kindel rahastamine; 2. Ainult projektipõhine rahastamine.	MTÜ	Tähtis on, et vahelduks juhtkond ja kodanike endi poolt saab juhtkonda valida ja mõjutada. 1. Eesmärkide formuleerimise järgne laialdane tegevusvariantide avalik arutelu. 2. Eesmärkide saavutamiseks vajalike ülesannete argumenteeritud põhjendamine.	Formuleerida ja avalikustada senise ebaedu põhjused.	Põhiliselt arvestatud. Eelistati avalik-õiguslikku sihtkapitali juriidilist staatust.
Aado Kuhlap	Aidata kaasa tegutsevate kodanikuühenduste efektiivsemale toimimisele.	KÜSKI tähelepanuta ei tohiks jääda ka pisemgi kodanikuühenduste poolne algatus.	A-Õ	Kultuurkapitali mudel.		Teatud määral arvestatud. KÜSK ei ole suuteline keskenduma kõigile algatustele.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Tõive Kivikas</p>			<p>Äärmiselt tähtis on et rahastamine sihtkapitali kaudu oleks erapooletu, sõltumatu ja sihtkapitali eesmärkidega kooskõlas, muidu kaob usaldus sihtkapitali suhtes. Näen potentsiaalseid huvide konflikte, kui nõukogus nagu pragu ettepanekus on, istuvad poliitikud nagu minister ja riigikogu liikmeid. Valitsuse ja sihtkapitali nõukogu suhted peavad baseeruma vastastikusel usaldamisel, ilma et valitsuse või riigikogu liige on samal ajal nõukogus et tegevust juhtida ja kontrollida. Nõukogu liikmed peaks esindama Sihtkapitali huve ja mitte esindama mingeid teisi huve ja peavad olema poliitiliselt täiesti sõltumatud ning respektieritud ja ausad isikud.</p>		<p>Teatud määral arvestatud, kuna KÜSK nõukogusse on kavandatud ühenduste soovitatud liikmete enamus.</p>
--------------------------	--	--	---	--	---

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Ülle Lennuk</p>	<p>Tagada kodanikeühendustele sõltumatus äriorganisatsioonidest ja poliitiliste vaadete sõltumatus võimalikest rahastamisallika-test. Keskenduma peaks ellukutsutud ühendustele igapäevases tegevuses toe pakkumisele.</p>	<p>MTÜ -de põhivara soetamine ja omaosaluse katmine. Seda ei ole võimalik praegu enamasti mitte millestki finantseerida. Omaosaluse katmise võimatuse tõttu jääb nii mõnigi hea ettevõtmine tegemata.</p>	<p>A-Õ, Kõige väiksem võimalus raha väärkasutamiseks.</p>	<p>Nõukogu-põhine ja teostaks seda palgaline juhatus, kes nõukogule aru annab. Nõukogusse peaksid kuuluma suuremate katusorganisatsioonide poolt valitud esindajad.</p>		<p>Põhiliselt arvestatud. KÜSK ressursist ei jätku toetamiseks MTÜ-de põhivara soetamist.</p>
<p>Sirje Rist</p>		<p>Kuid analoogselt Kultuurkapitaliga võiks KÜSK toetada ja premeerida väljapaistvate, staazhikate MTÜ-de liidrite õpinguid, lähetusi jms. mis on seotud avaliku haldusega. Samuti on MTÜ-del tihti väga raske leida sobivaid ruume, kuna kinnisvara soetamiseks reeglina fondid raha ei eralda. KÜSK võiks olla selle probleemi lahendusvõtmeks.</p>			<p>KÜSK rahajagajad ei hakka valdkondlikeks otsustajateks. Nõus. Pole vaja kopeerida erinevaid fondide, mis loodetavasti tegutsemist jätkavad ja edaspidigi vähemalt samas mahus MTÜ-sid toetavad - heade projektide eeldusel.</p>	<p>Põhiliselt arvestatud, konkreetsed lahendused esitatakse vastavas õigusaktis ja KÜSK dokumentides.</p>

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

<p>Tarmo Leppoja, EAS</p>	<p>Kontseptsiooni eesmärgid peaks olema selgemalt sõnastatud. Näiteks võiks eesmärkideks olla: 1) ühiskonna suurem teadlikkus kodanikualgatuses 2) kodanikuühenduste suurem aktiivsus avalike huvide kaitsmisel 3) ühenduste suurem võimekus avalike teenuste pakkumisel vms.</p>	<p>Edasi peaks olema konkreetselt välja toodud, milliseid tegevusi viib KÜSK ellu, et neid kokkulepitud eesmärke saavutada. Näiteks: teadlikkuse suurendamise kampaaniate läbiviimine, edukate ühenduste tunnustamine, edulugude kogumine ja tutvustamine, artiklite ja arvamuste avaldamine meedias jmt</p>	<p>Eraldi-seisva juriidilise isiku loomine pole põhjendatud</p>	<p>Pigem vajab Eesti organisatsiooni, kes oleks hästi nähtav, tegutseks kodanikuühiskonna arvamusiidrina, viiks läbi uuringuid-analüüse, tunnustaks edukaid ühendusi (hetkel toimub tunnustamine MTÜde endi poolt organiseerituna) korraldaks kampaaniaid, koolitusi jmt ühiskonna hoiakute muutmiseks, haldaks erinevaid kodanikuühendustele suunatud toetusprogramme - praegune KÜSKi variant neid rolle välja ei kann.</p>	<p>Kontseptsiooni koostamise käigus läbi arutatud. Kontseptsioon sisaldab esitatud ettepanekuid teatud ulatuses. Ühenduste domineeriv seisukoht oli avalik-õigusliku juriidilise isiku loomine. Kodanikuühenduste arvamusiidri rolli ei saa ega tohi koondada ühte organisatsiooni.</p>
---------------------------	---	--	---	---	---

Lisa 2

Kokkuvõte Rahandus-, Majandus- ja Kommunikatsiooni-, Sotsiaal-, Keskkonna-, Kultuuri-, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riigikantselei ettepanekutest Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kontseptsiooni täiendamiseks

TEEMA: Üldised ettepanekud

Riigikantselei:

Valitsuse tegevusprogrammi järgi peaks SiM esitama Kodanikuühiskonna rahastamise ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali asutamise kontseptsiooni. Praeguses eelnõus on keskendunud põhimõtteliselt ainult sellele teisele poolele, mainides möödamindes küll vajadust korrastada riigipoolset rahastamist tervikuna, aga mingit plaani selle kohta ei ole. KÜSKile nähakse ette teatud roll ministeeriumidega suhtlemisel jms, aga mitte midagi kandvat ja kohustavat. Soovitame kontseptsioonis kirjeldada planeeritud tegevusi natuke laiemalt kui vaid KÜSKi moodustamine ning täiendada olemasolevat teksti minimaalselt mingi laiema tegevuskavaga. Konkreetse suunaga ülesandeid saab kontseptsioonis ette näha, kas siis KÜSKile või veel parem SiMile (regionaalministrile). P.S. põhimõtteliselt on selleks võimalik rahalist tuge saada ka ESF haldusvõimekuse prioriteetse suuna raames.

Selle kontseptsiooni teksti juurde sobiks ju kirja panna ka SiM plaanid seoses kodanikuühiskonna rahastamise maastiku korrastamisega tervikuna. Eeldada võib, et neid tegevusi rahastatakse ka ESF haldusvõimekuse prioriteetse suuna raames. Sellisel juhul liiguks paremini paika ka KÜSKi ning ESFist toetatavate tegevuste omavaheline seos.

Rahandusministeerium:

Käesolevalt pole oluline mitte lihtsalt KÜSKi loomist kavandada, vaid **välja peaks töötama ühtse ja tervikliku kodanikuühiskonna rahastamise kontseptsiooni, millest KÜSKi loomise kontseptsioon moodustaks ühe osa**. Vastasel juhul tekitame KÜSKi loomisega ühe instrumendi juurde, mis aga ei suuda kodanikuühiskonna arengule ilma teiste instrumentidega koos- ja kaastoimeta või nendega kattudes piisavalt kaasa aidata. Lisaks on kodanikuühiskonna rahastamise tervikkontseptsiooni loomine seotuna KÜSKi kontseptsiooniga ette nähtud valitsusliidu tegevusprogrammis aastaiks 2008-2011.

Olemasolevate rahastamisvõimaluste **analüüsist on välja jäetud aastail 2007-2013 Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest „Inimressursi arendamise rakenduskava” prioriteetse suuna „Suurem haldusvõimekus” raames kavandatud toetused kolmandale sektorile oma institutsionaalse suutlikkuse suurendamiseks**. Antud toetuste näol on meie hinnangul tegu kõige olulisemate seni loodud rahastamisvõimalustega kodanikuühendustele ning seda just „kodanikuühiskonna tegevuskeskkonna kujundamiseks, sektoriüleste probleemide lahendamiseks, ühenduste poolt EKAK elluviimiseks ja avalikuga võimuga suhtlemise, osalemise professionaalsuse ja kompetentsi suurendamiseks” – milleks eelnõu lk 14 toodud väitel rahastamist seni pole. Seega on eelnõus ekslikult **üks olulisemaid rahastamisvõimalusi kõrvale ja kirjeldamata jäetud**.

SELGITUS:

1. Probleem: Kodanikuühiskonna rahastamise kontseptsioon ja KÜSK kontseptsioon

Need on kas eraldi kontseptsiooni, mille koostamisele asumine eeldab vastavat avaliku võimu otsust. Aastaid ilma üldise kontseptsioonita korraldatud ühenduste rahastamispraktika vajab esmalt väga põhjalikku ja suhteliselt ressursimahukat analüüsi, seejärel kontseptsiooni koostamist, avalikku arutelu ning poliitilist kokkulepet. Mitmed sellealased ideed (nn 1% tulumaksust, hasartmängumaksunõukogu, vahendite jagunemine rahastavate üksuste vahel jmt)

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

vajavad esmalt läbitöötamist ja ühiskonnas kokkuleppimist. See samaaegne läbitöötamine pikendab KÜSK käivitamise mitme aasta taha.

Kontseptsiooni alusel on KÜSK instrumendiks, mis hakkab lahendama ühenduste kõige olulisemaid probleeme, millega teised instrumendid ei tegele. KÜSK kui sellekohane instrument on mõõdapääsmatult kodanikuühiskonna rahastamise kontseptsiooni osa. KÜSK – kodanikuühiskonna rahastamise kontseptsiooni esimene etapp või samm.

SiM plaanidele on kontseptsioonis viidatud.

2. Probleem: ESF 2007 – 2013 vahendid

ESF 2007 – 2013 vahendid ei ole kontseptsioonis rahastamisvõimaluste analüüsist välja jäetud. EL struktuurivahendite võimalustele on KÜSK kontseptsioonis viidatud, neid on sisuliselt analüüsitud. Samas on antud hetkel EL struktuurivahendite rakenduskavad eelnõu tasandil ja nende alusel koostatavad meetmekavad vaid töömaterjalid.

Igati aktsepteeritav on Riigikantselei ettepanek kodanikuühiskonna rahastamise kontseptsiooni koostamiseks ESF haldusvõimekuse prioriteetse suuna raames. See võimaldab kontseptsiooni koostamist avaliku võimu ja ühenduste koostöös.

KÜSK ja ESF toetavate tegevuste omavaheline erisus selgub nende võrdluses. ESF haldusvõimekuse suurendamise prioriteetse suuna tegevused on suunatud toetamaks ministeeriumide, omavalitsusliitude, kohalike omavalitsuste, mittetulundusühenduste ja avalikke teenuseid pakkuvate mittetulundusühenduste projekte, mille eesmärgiks on strateegilise juhtimise alase suutlikkuse tugevdamine ning projekte, mis on suunatud kaasaegsete haldusprotsesside ja avalike teenuste väljatöötamisele ja juurutamisele organisatsiooni tasandil. Teise suunana on tehtud ühendustele kättesaadav teatud avaliku halduse alane koolitus. ESF-i toimimise ajal saab KÜSK sellealase tegevuse oma tegevuskavas ja programmides välistada. Eeldab kahe rahastamisinstrumendi head koostööd.

TEEMA: KÜSK-is sisalduvad analüüsid

Rahandusministeerium:

Eelnõus ei ole esitatud piisavat analüüsi olemasolevate kodanikuühenduste rahastamisvõimaluste kohta. Eelnõus on küll toodud loetelu senistest rahastamisallikatest, aga nende olemus ja täpsemad toetusvõimalused (nt valdkonnad, tegevused, sihtrühmad) jäetud lahti selgitamata. Seetõttu pole võimalik sisuliselt analüüsida ja hinnata olemasolevate instrumentide ja rahastamisvõimaluste hõlmavust ning võimalikku dubleerimist kavandatava KÜSKiga.

EAS:

Ettepanek: Laiendada analüüsiosa nii, et tuvastatud oleks kõik mittetulundussektori arengut takistavad probleemid ja kitsaskohad. Et välja saaks toodud kõige olulisemad probleemid, mille lahendamisele KÜSK peaks keskendumas.

Ettepanek: Teostada põhjalikum analüüs olemasolevate toetusprogrammide poolt pakutavate võimaluste kaardistamiseks ja katmata toetusvaldkondade tuvastamiseks. Lisaks väljatoodud toetuskeemidele on vajalik täpne abikõlbulike tegevuste kaardistus.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK-is tehtud analüüsides ulatus ja sügavus.

KÜSK kontseptsiooni koostamisel on analüüsitud Siseministeeriumi 2001 ja 2004 uuringuid ning EMSL Kodanikuühiskonna riigieelarvelise rahastamise projekti analüüsi, tulemusi ja kokkuvõtteid. Nendele töödele on viidatud ja analüüsi tulemused kokkuvõtlikult KÜSK

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

kontseptsioonis esitatud. Ühenduste suurimad vajadused avalduvad neis töödes selgelt ja on läbi arutatud ka ühendustega. Mingeid täiendavaid uuringuid ja analüüse kontseptsiooni koostamise aeg ei võimaldanud. Teatud juhtudel ei ole sellised analüüsid ka võimalikud, sest puuduvad esmased vastavate rahastamisallikate analüüsid (Hasartmängumaksu nõukogu). Ühendused on selliseid analüüse taotlenud juba aastaid, kuid nende tegemine sõltub avaliku võimu vastavast otsusest.

Mittetulundussektori arengut takistavad probleemid ja kitsaskohad on sõnastatud ka EKAK-i prioriteetidenä.

Abikõlbulike tegevuste kaardistamine kuulub kontseptsiooni järgsete KÜSK asutamise alaste tegevuste hulka.

TEEMA: KÜSK eesmärgid

EAS:

Ettepanek: Sõnastada Kodanikuühiskonna sihtkapitali eesmärkide alternatiivid. Eesmärgid peavad olema ka mõõdetavad, see tähendab, et eesmärgi järel tuleb paika panna mõõdik ja seejärel selle sihtväärtus.

Riigikantselei:

Sihtkapitali loomise põhimõtted, eesmärk ja fookused on mõistlikud ning vajalikud.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK eesmärgi sõnastus

EKAK-i valitsuskomisjoni eelmisele istungile pakutud eesmärgi sõnastus:

- Ühenduste suutlikkuse suurendamine EKAK-i elluviimisel ja kodanikuühiskonna toimimist soodustava keskkonna kujundamisel.

EKAK-i valitsuskomisjonis soovitatud sõnastus:

- Eesti vabariiklaste suutlikkuse suurendamine kodanikuühiskonna arendamisel ning kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna kujundamisel.

Algne versioon viitab konkreetselt EKAK-ile ning on mõõdetav EKAK-i 11 prioriteedi kaudu. Kõigi nende prioriteetide realiseerimine on mõõdetav ja hinnatav (on olemas EKAK-i prioriteetide visand). Konkreetselt mõõdetav on ka kodanikuühiskonna toimimist soodustav keskkond (US AID indeks). Uus sõnastus ei erine sisult eelmisest, kuid selles ei avaldu otseselt mõõdetavus.

Eesmärgi kaudu KÜSK tegevuse kitsendamine ei ole otstarbekas.

TEEMA: KÜSK fookused

Rahandusministeerium:

Oleme seisukohal, et **eraldi fookusena piirkondliku ja kohaliku tasandi projektide toetamine ei ole põhjendatud** – antud toetusi peaks andma KÜSKi peamiste fookuste raames, et tagada riikliku ja piirkondliku/kohaliku tasandi tegevuste seotus ja koordineeritus, mis Eesti väiksust arvestades on kodanikuühiskonna arendamiseks oluline. Samas peaksid sarnaselt KÜSKiga tervikuna olema fookuste raames toimuv rahastamine olema suunatud eelkõige üleriigilisele tasandile, sest kohalikul tasandil on nii EL toetuste (sh piirkondlikud toetuskeemid ning maaelu ja kalanduse vahendid, sh LEADER) kui ka siseriiklike toetuste (sh KOVide poolt eraldatavate vahendite) maht ja hõlmavus kasvav. **KÜSK peaks toetama vajadusel teisi instrumente mittedubleerivalt konkreetseid piirkondlikke ja kohalikke algatusi ainult oma teiste fookuste all, nt eraldi suunitletud taotlusvooru või (ala)programmi raames.**

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Eelnõu lk 20 on märgitud, et „Iga-aastased konkreetset fookused ja neile eraldatava rahahulga osatähtsuse sihtkapitalis määrab KÜSKi nõukogu.” Seejuures jääb ebaselgeks, kas „iga-aastaste konkreetsete fookuste” määramine tähendab eelnõus märgitud fookuste vahel valimist või pigem n-õ aastaste alafookuste määratlemist. Omaltpoolt oleme seisukohal, et KÜSKi põhifookuste raames peaks toetuste andmine toimuma iga-aastaselt, kuigi konkreetsete aastate taotlusvoorude ja programmide sisu alamfookustena täpsustades ja kitsendades. Lisaks leiame, et **konkreetsemad fookused ja rahahulk peaksid olema mitte lihtsalt nõukogu määrata, vaid KÜSKi strateegia ja tegevuskavaga** (mis on nõukogu poolt kinnitatavad) **paika pandud**. Teeme ettepaneku eelnõud vastavate sätetega täiendada.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK fookused

Kontseptsiooni koostajate seisukohalt on regionaalne (piirkondlik) fookus vajalik, et võimaldada KÜSK-il välja töötada konkreetset sellealased tooted ning mitte panna piirkondlikult tegutsevaid ühendusi konkureerima üleriigiliste ühendustega. Fookuse olemasolu tähtsustab piirkondlikult tegutsevaid ühendusi ja nende kosotööd. Piirkondlik valdkondadeülene ühenduste koostöö on kogu sektori üheks suurimaks probleemiks. Antud fookus lähendab ka KÜSK-i ja EKAK-i piirkondlikul või kohalikul tasandil tegutsevatele ühendustele. Sellisena laieneb KÜSK kaudne mõju mittetulundussektori ja ühenduste tegevuse korrastamiseks ka piirkondadesse.

Ka kontseptsiooni koostajad on eelkõige silmas pidanud KÜSK rahastamise suunamist eelkõige üleriigilisele tasandile (kahele esimesele fookusele). Fookuste rahaliste mahtude piirmäärade kokkuleppimine on poliitilise otsustamise kompetentsis (indikatiivselt on arutamiseks esitatud allpool Teemas Tegevustoetused esitatud üks võimalik miinimummahtude jaotus). Näiteks kas KÜSK nõukogu poolt piisava eeltöö tulemusel (kontseptsiooni seisukoht) või nõuandvana EKAK-i valitsuskomisjoni poolt. Kontseptsiooni koostamise avalike arutelude ajal olid vastavad protsendid mitmel korral arutamisel, kuid need arutelud põhinesid üksnes kellegi huvil või emotsioonil. Konstruktiivsuse huvides jäeti need numbrid kontseptsioonist välja.

Kontseptsiooni koostajate seisukohast peab KÜSK nõukogu igal aastal lähtuma KÜSK fookustest, kuid omab võimalust nende sees kontsentreerida ja konkretiseerida aastafookuseid ja -programme. Ettepaneku tegija ja koostajad on samal seisukohal ning vajalikud täpsustused ühise mõistmise kujundamiseks on võimalik kontseptsiooni viia.

Kontseptsioonis kasutatud terminoloogia vajab ilmselt eraldi esiletoomist, sest kasutatavad mõisted ja nende sisu mõistetakse erinevalt. (Vt ka järgmine teema ja järgmine Selgitus.)

TEEMA: KÜSK all-eesmärgid

EAS:

Ettepanek: sõnastada lisaks KÜSK üldeesmärgile ka all-eesmärgid ning seada vastavad mõõdikud ja sihtväärtused. Väljavalitud eesmärgid peaksid tulenema eelnevas osas sõnastatud eesmärkide alternatiividest. Tulenevalt eesmärkidest sõnastada uuesti KÜSKi poolt elluviidavad tegevused.

Pigem vajab Eesti organisatsiooni, kes oleks hästi nähtav, tegutseks kodanikuühiskonna arvamusiidrina, viiks läbi uuringuid-analüüse, tunnustaks edukaid ühendusi (hetkel toimub tunnustamine MTÜde endi poolt organiseerituna) korraldaks kampaniaid, koolitusi jm tegevusi ühiskonna hoiakute muutmiseks, haldaks erinevaid kodanikuühendustele suunatud toetusprogrammide kohta käivat infot - praegune KÜSKi variant neid rolle välja ei kannan.

SELGITUS

Probleem: KÜSK all-eesmärgid ja neist lähtuv KÜSK-i kujundamine kodanikuühiskonna juhtorganisatsiooniks.

KÜSK alleesmärgid avalduvad KÜSK fookuste kaudu. Nende kaudu eesmärgistatakse KÜSK tegevus ülesektorilise ja valdkondade ülesena nii üleriigilises kui ka piirkondlikus ulatuses. Nende saavutamine on käivitavate programmide kaudu mõõdetav. Eesmärkide edasine kitsendamine ja konkretiseerimine on KÜSK aastafookuste ja –programmide ülesanne.

Ettepanekust lähtuvad tegevused aga ei saa kodanikuühiskonna olemusest ja KÜSK asutamise põhimõtetest lähtuvalt kuuluda KÜSK tegevuste hulka. Ei ole olemas ega saa olla ühte kodanikuühiskonna arvamusiidrit, mis on asutatud avaliku võimu poolt (KÜSK saab olla vahendaja, mille kaudu säilib ühenduste sõltumatus).

TEEMA: KÜSK juriidiline staatus

Riigikantselei

Soovitame KÜSKi asutamisel avalik-õigusliku institutsiooni alternatiivina jätta sisse ka sihtasutuse variandi. Ka sihtasutuse puhul on võimalik määrata vajadustele vastav nõukogu jms. Samas ei ole ka avalik-õigusliku asutuse puhul välistatud politiseerituse jms riskid. Jättes juriidilise staatuse otsuse avatumaks, suureneb kindlasti võimalus, et valitsuse liikmete toetus taha tuleb.

Rahandusministeerium:

Käesoleval kujul ei saa me toetada KÜSKi asutamist avalik-õigusliku juriidilise isikuna.

Nimelt oleme seisukohal, et avalik-õiguslike juriidiliste isikute asutamist tuleks käsitleda kui ühte riigivõimu detsentraliseerimisi vorme, kus riik peab avalikes huvides otstarbekaks moodustada enda kõrvale iseseisvaid subjekte, kes peaksid täitma teatud avalik-õiguslikke funktsioone. KÜSKi puhul pole tegemist riigivõimu otsese teostamisega, vaid lihtsalt avalikust huvist lähtuva tegevuste finantseerimisena. Sarnaselt oleme olnud ka seisukohal, et Kultuurkapital ja Arengufond ei peaks toimima eraldi avalik-õigusliku juriidilise isikuna.

Leiame, et teatud teiste juriidilise staatuse alternatiivide puhul kaaluvad võimalikud positiivsed aspektid üles ohukohti. Omaltpoolt toetaksime KÜSKi asutamist kas mõne toimiva struktuuri raames (nt Kultuurkapital) või eraldi sihtasutusena. Esimesel juhul oleks võimalik kasutada juba olemasolevat oskusteavet ja kompetentsi, mis aitaks hoida kokku KÜSKi käivitamise aega ja kulusid. Samas ei pea me analüüsis antud vormi kohta välja toodud poliitilise kallutatuse või läbirääkimiste venimise või seniste arusaamade domineerimise ohte suuremaks kui need oleksid uue avaliku-õigusliku juriidilise isiku asutamise korral. Eraldi sihtasutusena KÜSKi luues oleks võimalik tagada vajalikku sõltumatust, sest ka sel juhul pole analüüsis toodud poliitilise kallutatuse ohud suuremad kui uue avaliku-õigusliku juriidilise isiku asutamise korral. Sihtasutuse loomine oleks ka rohkem kooskõlas Valitsusliidu programmiga aastateks 2007-2011, kus nähakse ette KÜSKi asutamisel toetuste jagamisega tegelemist delegeerida kodanikuühenduste katusorganisatsioonidele.

EAS

Arvamus: Sihtkapitali juriidiline staatus – juhul, kui analüüsisist selgub, et KÜSK põhiline tegevus saab olema toetuste vahendamine mittetulundusühingutele, siis ei ole praeguses kontseptsioonis piisavalt põhjendatud eraldi juriidilise isiku loomine. Eraldi juriidiline isik on põhjendatud, kui KÜSK tegevus põhineb tema enda poolt elluviidavatel tegevustel – KÜSKi baasil tekib üleriigiline kodanikuühenduste kompetentsikeskus.

SELGITUS

Probleem: KÜSK juriidiline staatus

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Kontseptsiooni koostajad ei ole esitanud KÜSK juriidilist staatust ultimatiivsena, vaid analüüsi ja kaasamisprotsessi tulemusena saadud eelistatud lahendusena. Kaasamise käigus arutati läbi ka alternatiivsed võimalused ning kontseptsiooni koostajatel on olemas vajalik läbirääkimisruum. Teine ühenduste aktsepteeritud variant on KÜSK sihtasutuse juriidiline vorm. Eelmisel EKAK valitsuskomisjoni istungil pakutud võimaluse kohta asutada KÜSK seaduse alusel sihtasutusena ei suutnud ma leida seadusandlikku katet. KÜSK juriidiline staatus on poliitilise otsustamise koht. Kui selline võimalus peaks tõesti olema, oleks see väga hea lahendus KÜSK juriidilise staatuse osas.

KÜSKi asutamine tähendabki tema olemusest lähtuvalt riigivõimu detsentraliseerimist avalikes huvides, mille kaudu riik tunnustab kodanikuühenduste sõltumatust. KÜSK tegevus on oma sisult avalik-õigusliku funktsiooni täitmine – kaasamine, osalemise soodustamine, avalikkuse teavitamine riigi otsustest jmt.

Kultuurkapitali raames KÜSK asutamine ei ole mõeldav, kuna nõuab esmalt Kultuurkapitali seaduse ümbertöötamist. See aga häirib sealt toetust saavaid organisatsioone ja isikuid ning häälestab need KÜSK vastu. Kultuurkapital ja tema sihtrühm on oluliselt võimekamad poliitiliseks lobbitööks võrreldes KÜSK idee kandjatega. KÜSK-i paigutamine teiste toimivate struktuuride alla tähendaks ka KÜSK eesmärkide ja tegevuste teisejärgulisteks tunnistamist ja suure tõenäosusega ka kogu KÜSK ideoloogia muutmist.

Valitsusliidu programmile tuginedes tegelesidki KÜSK toetuste jagamisega katusorganisatsioonid (vt kaasamiskava ja tehtud ettepanekute koond). Selle tulemusel on kontseptsioonis esitatud katusorganisatsioonide ja teiste ühenduste ettepanek. Loodetavasti ei mõelnud valitsusprogrammi koostajad, et katusorganisatsioonid saavad rahajagajateks.

KÜSKi iseseisev juriidiline staatus omab tähendust ka kodanikuühiskonna väärtustamise ja mittetulundussektori identiteedi, kodanikuühenduste maine ning avalikkuse hoiakute ja suhtumise kontekstis.

TEEMA: KÜSK toetuskeemid, tegevustoetused

Rahandusministeerium:

Eelnõus peaks KÜSKi tooted ehk pakutavad toetused selgemalt ja süsteemsemalt välja tooma ja lahti selgitama, praegusel kujul on nende osas palju küsitavusi. Nt on lk 22 kirjas, et fookuste alusel töötatakse välja sihtkapitali programmid, aga **selgusetuks jääb kas toetuste andmine käiks programmide raames või eraldiseisvalt** ning millised viimasel juhul oleksid programmide ja toetuste seosed. Lisaks peame oluliseks, et eelnõus oleksid välja toodud **konkreetsemalt need „teatud juhud” (lk 24), mille korral sihtkapital ise algatab ja viib ellu programme ja projekte.** Vastasel juhul tekib küsimus toetuste andmise ja programmide/projektide algatamise tegevuste kattumise ja rahastamise dubleerimise kohta. Samuti leiame, et praegusel kujul **pole selgelt välja toodud projektitoetuste olemust** – küsimuseks on, millistele projektidele täpsemalt toetusi suunatakse ning kas ainult programmide raames või ka eraldiseisvalt. Viimast RM ei toeta, sest see hakkaks mõneski aspektis dubleerima ühenduste valdkondlikku rahastamist. Lisaks on ebaselge ilma programmide algatamise aluseid täpsustamata, kas projektitoetuste asemel samu tulemusi tegevustoetustega saavutada võimalik pole (arvestades seejuures, et mida vähem on eriliigilisi instrumente, seda selgem ja vähem kulukam on rahastamistegevus). **Tegevustoetuste andmise osas tuleks eelnõus fikseerida konkreetsemalt ja kitsamalt antud toetuste sihtrühm**, sest Tulumaksuseaduse paragrahv 11 kriteeriumidele vastavaid vabaühendusi on praegu rohkem kui 1600 ning rahastamine tuleb fokuseerida. **Meie ettepanekuks on peamise sihtrühmana käsitleda** rahastamise tulemuslikkuse ja kodanikuühiskonna arengule avaldatava mõju huvides **eelkõige üleriigilisel tasanadil tegutsevaid ühendusi ning katusorganisatsioone** Lk 24 on ka mainitud, et KÜSK toetaks uuringukeskusi – oleme seisukohal, et **uuringukeskustele tegevustoetuse KÜSKi**

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

vahenditest eraldamine ei ole põhjendatud ning neile peaks vahendeid suunama vajadusel ainult programmide raames konkreetse uurimistegevuse läbiviimiseks. Viimasena leiame, et **kontseptsioonis tuleks ettepanekuna välja tuua minimaalsed rahalised osakaalud erinevate toodete jaoks KÜSKi toodete „portfellis”**, suunates seejuures enim vahendeid tegevustoetustena ühenduste arenguks kui seni enim katmata vajaduse rahuldamiseks.

Riigikantselei:

Tegevustoetuste andmise soovitame üldse välja jätta. Pikaajaliste (2-3 aastat) arendusprojektide (sh ka organisatsioonide enda arendamise toetamine) annab toetuse saajatele piisava finantsilise kindluse oma tegevuste planeerimisel ja suutlikkuse tõstmisel. Juhul kui otsustatakse, et tegevustoetuste andmine on möödapääsmatu, tuleb vähemalt sihtrühma juba kontseptsiooni tasandil oluliselt piirata, kuna Tulumaksuseaduse paragrahv 11 kriteeriumidele vastavaid vabaihendusi on praegu rohkem kui 1600 ja tulevikus nõukogu poolt täpsemate piiride paikapanemine ei ole kindlasti kergem kui teha seda juba praeguses faasis.

EAS:

Ettepanek: toetuskeemidele lisaks tuua sisse ka KÜSKi kui organisatsiooni enda poolt elluviidavad tegevused (näiteks teavituskampaaniate läbiviimine, uuringute läbiviimine, kodanikuühiskonna tunnustamine, artiklite ja arvamuskogude avaldamine meedias, edulugude kogumine ja tutvustamine jne)

SELGITUS:

Probleem: KÜSK toetuskeemid, tegevustoetused

KÜSK tegevus piiritletakse kolme fookusega, millest lähtudes töötatakse igaks aastaks välja konkreetsed nendest lähtuvad ja enam kontsentreeritud aastafookused (ressurss on väga piiratud). Aastafookused on aluseks aastaprogrammide väljatöötamiseks. Aastaprogrammide (toetusprogrammid; uuringu- (teavitus)programmid; piirkondlikud programmid) alusel töötatakse välja konkreetsed toetuskonkursid (projektikonkursid). Väljaspool programme ei saa projekte toetada.

Sihtrühmad. Sihtrühmad tulenevad fookustest.

1. fookuse korral saavad need olla üleriigiliselt tegutsevad katusorganisatsioonid, võrgustikud (koordineeriva organisatsiooni kaudu) ja eeskoste-organisatsioonid.
2. fookuse korral on selleks uuendusliku ja sektori arendustegevusega tegelevad organisatsioonid ja asutused.
3. fookuse korral on need regionaalsed (piirkondlikud, kohalikud) ühenduste koostööorganisatsioonid või kogud või ülepiirkondlikku tegevust arendavad organisatsioonid (nt MAK-id).

TMS §11 on täiendavaks kriteeriumiks, mis määrab toetatavate ühenduste ringi. Ühtlasi tagab see ühenduse parema tegevussuutlikkuse ja aruandluse.

Sihtrühma veelgi täiendavat piiritlemist saab teha KÜSK aastaprogrammide väljatöötamise käigus.

Uuringukeskustele tegevustoetusi ei ole kavandatud ja selles osas on vajalik kontseptsiooni teksti täpsustamine.

KÜSK toodete minimaalsete rahaliste osakaalude määramine. (Vt ka selgitus KÜSK fookuste all). Arvestades, et puuduvad igasugused algandmed selliste määramiste tegemiseks, on see poliitilise otsustamise koht. Arutelu aluseks võib pakkuda: 1. fookus – 40%; teine fookus – 20%; 3. fookus – 10%; KÜSK halduskulud – 12% minimaalselt (vt allpool olev kalkulatsioon). Vastavalt iga-aastasele nõukogu otsusele saab vajaliku lisa eraldada igale neist põhikuludest.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Tegevustoetused on ühenduste poolt enim oodatud toetuse liik ja seda ei saa välja jätta. Põhjuseks, et senised rahastamisallikad ei taga ei lühi- ega pikaajaliste projektide kaudu ühenduse tegevuskulude katmist.

KÜSK-i poolt elluviidavatesse tegevustesse tuleb suhtuda äärmiselt ettevaatlikult. See tähendab huvide konflikti ja programmeerib KÜSK-i ise sihtkapitali raha võimalikult ulatuslikult kasutama. Ettepanekus pakutud tegevuste ja teistegi osas puudub kontseptsioonis esitatu põhjal KÜSK-is ka vajalik kompetents.

TEEMA: Toetuste kestus

Rahandusministeerium:

Eelnõu lk 23 on märgitud, et tegevustoetust eraldatakse kuni 5-ks aastaks ja toetuse taotlemisel nõutakse sama pika aja kohta eelarve esitamist. Võttes arvesse Eesti majandusliku olukorra suhteliselt kiiret muutumist ning ka riigisektoris valitsevat praktikat mitte teha detailsemaid eelarveid rohkem kui 3-4 aastat ette, leiame, et **tegevustoetusi peaks eraldama korraga kuni kolmeks aastaks** ning eelarvet küsima taotlemisel sama ajaperioodi kohta. Vastasel juhul tuleb kavandada ja eelnõus lahti kirjutada mehhanism, millega tegevustoetusi summasid vajadusel muutunud (majandus)olukorrast tulenevalt ümber vaadatakse. 3 aastase piiri seadmine tegevustoetusele ei ohusta samas ühenduste võimet strateegiliselt oma arengut kavandada ja kavasid ellu viia, sest 3 aastat on piisavalt pikk aeg paljude strateegiliste algatuste läbiviimiseks. Kui need kestavad ka kauem, saab ühenduse strateegia teha pikema-ajalisena ja seda ellu viia 3-aastaste tegevuskavade alusel, mille alusel toetust taotletakse. 3 aasta möödumisel saab ühendus toetust juurde taotleda ja saada kui toetatavad tegevused on endiselt relevantssed ning KÜSKi toetust on seni korrektselt ja tulemuslikult kasutatud.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK toetuse kestus

Ettepanek on aktsepteeritav kas kontseptsioonis või järgnevas väljatöötavates dokumentides. Kontseptsioonis vaatab KÜSK sisule perspektiivis.

TEEMA: Toetuste eraldamise kriteeriumid

Rahandusministeerium:

Teeme ettepaneku kasutada edaspidi toetuste eraldamise otsustamisel ühe kriteeriumina kodanikuühenduste koostööd, andes eelise ühenduste ühisprojekte nii rahvusvahelisel kui siseriiklikul tasandil. See võimaldaks stimuleerida koostööd ja tekitada sektorisest sünergia, mis aitaks paremini saavutada KÜSKi eesmärgi.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK toetuse eraldamise kriteeriumid

Esitatud kodanikuühendsute koostöö eelistamise ettepanek on ka praegu kontseptsioonis sisalduv peamine kriteerium (tegevustoetused katusorganisatsioonidele, eeskosteorganisatsioonidele, võrgustikele, koostöökogudele, tõhusus – võimalikult paljusid MTÜ-sid kaasav või haarav. Samas ei ole kontseptsiooni tasandil võimalik määrata, kas toetusi eraldatakse ühisprojektidele või ühe juriidilise isikuna toimivale MTÜ-le (katusorganisatsiooni, võrgustikku koordineeriva MTÜ jmt kaudu toimib ühenduste koostöö).

TEEMA: KÜSK lepingulised tööd

Rahandusministeerium:

Erinevalt eelnõus väljatoodust (lk 21) oleme seisukohal, et **KÜSK ei pea tingimata kasutama lepinguliste tööde ja teenuste vormis rahastamist – vaid see peaks olema võimaluseks**, st vajadusel kasutamiseks. Nimelt ei näe me põhjendust, miks ühekordse iseloomuga töödeks (sh eriti uuringud) eraldi lepinguliste tööde vormi kasutada – antud lepingute sõlmimine peaks toimuma programmide/projektide elluviimise raames n-ö rakendusmehhanismina, aga mitte eraldi rahastamisvormina. Lepinguliselt peaks KÜSK töid ja teenuseid sisse ostma ainult oma ülesannete delegeerimisel ning **mitte tingimata pika-ajaliselt** nagu see praegu nõudena on eelnõus sätestatud (lk 24). Leping peab olema sõlmitud konkreetse töö tegemiseks, vajadusel kas siis lühema või pikema tähtajaga.

SELGTUS:

Probleem: Lepingulised tööd

Jah, lepingulised tööd on kontseptsioonis kavandatudki vaid võimalusena. Selles osas on võimalik kontseptsioon selgemalt sõnastada.

TEEMA: Alustavate ühenduste toetamine

Rahandusministeerium:

Eelnõust ei selgu, kas ja kuidas toetaks KÜSK alustavaid kodanikeühendusi. Eelnõus on lk 23 välja toodud sihtkapitali rahastamistegevuse põhimõtete koosseisus, et toetuse eraldamisel kasutatakse valikukriteeriumina muu hulgas organisatsiooni senist rahastamist, tegevusi ja saavutusi. See tundub välistavat alustavate ühenduste toetamist. Samas oleme seisukohal, et EKAKi eesmärkide täitmiseks ja Eesti kodanikuühiskonna arendamiseks, sh kodanikualgatuse ja jätkusuutlike ühenduste tekke senisest suuremaks soodustamiseks, on avalikes huvides tegutsevate alustavate ühenduste toetamine tarvilik. **Teeme ettepaneku kaaluda KÜSKi fookuste raames vastava programmi loomist koostöös EMSLiga, mille raames toetused oleks aktiivse koolituse, nõustamise ja mentorlusega ühendatud.** Vastava programmi alla käiksid alustavad ühendused oma esmase või esimese kahe tegutsemisaasta jooksul, misjärel nad saaksid asuda taotlema toetusi teistest KÜSKi instrumentidest.

SELGITUS:

Probleem: Alustavate ühenduste toetamine

KÜSK-i kontseptsioon ei näe ette alustavate ühenduste toetamist. Kontseptsioon on suunatud ühenduste koostöö toetamisele (vt ka ettepanek: Toetuse eraldamise kriteeriumid). Põhjendus:

Alustavate ühenduste toetamine:

1. on põhimõtteliselt riskikapitali ülesanne, mille tulemuslikkus KÜSK kontekstis on suhteliselt vähene;
2. võib anda võimaluse uute ühenduste alustamise äriideedeks;
3. ei ole prioriteet, kuna Eesti kodanikuühenduste maastikul tegutsevad kõigis olulistes valdkondades vajalikud ühendused. Uute alustamine ei ole probleemiks ja võib pigem mittetulundustegevust liigselt killustada.
4. on võimalik, kui asutatakse uus teemakohane või valdkondlik ühenduste koostöövorm ning see on kasvanud uueks juriidiliseks isikust MTÜ-ks. Nii on olemas kindlustunde, et uus ühendus on jätkusuutlik.

Ettepanekus esitatud konkreetsete tegevused (alustavate ühenduste koolitused, nõustamine) on hetkel EAS-i kompetentsis.

TEEMA: KÜSK juhtimine, haldamine, järelvalve.

Rahandusministeerium:

Oleme arvamusel, et käesolevalt kavandatuna on nõukogu koosseis (9-11 liiget) liiga suur, et tagada seatavate ülesannete parim võimalik täitmine. Eelnõus peaks lisama vastavasisulisi põhjendusi, samas **pooldame koosseisu vähendamist kuni 7 liikmeni**. Lisaks leiame, et käesolevalt saaks eelnõu põhjal olema kodanikuühendustel märkimisväärne esindatus Sihtkapitali nõukogus ja sellest tulenevalt suur mõju vahendite jagamise otsustamisele. Seetõttu on **vajalik fikseerida eelnõus selged põhimõtted, kuidas valitakse kodanikeühenduste esindajad sihtkapitali juhtorganitesse** ning rakendatakse asjakohaseid piiranguid tehingute tegemisel huvitatud isikutega

Riigikantselei:

Sihtkapitali eelarvest 10-15% suunamine administratiivseteks kuludeks on mõistlik, kui KÜSK viib ka ise läbi sisulisi analüüse (nt iga-aastaseid ülevaateid kodanikuühiskonna rahastamise kohta sarnaselt John Hopkinsi ülikooli poolt tehtavale uuringule vms) või töötab välja ettepanekuid kodanikuühiskonna rahastamise korrastamiseks ning kui sihtkapitali eelarve ei ole oluliselt suurem kui 20 miljonit krooni aastas. Lihtsalt toetuste ja lepingute administreerimisel peaks administratiivsed kulud jääma kindlasti alla 10%.

Rahandusministeerium:

Eelnõus ei ole piisavalt põhjendatud KÜSKi toimimiseks vajalike **tegevuskulude mahuks hallatavast ressursist 10-15%** vahendite suunamist. Oleme arvamusel, et antud **osakaal on liiga suur** ning tegevuskulud **peaks hallatavast ressursist moodustama 5-7%**, võttes seejuures arvesse teiste rahastamisskeemide kogemusi ja investeerimisvaldkonna praktikat.

Rahandusministeerium:

Eelnõus tuleb rohkem lahti kirjutada toetuste üle teostatava järelvalve sisu ja korraldust. Toetuste järelvalve puhul on küsimuseks, kuidas täpsemalt antud järelvalve toimiks (saame aru, et läbi aruandluse?), millistele kriteeriumidele tugineks, millise perioodilisusega ja kelle poolt toimuks.

Samuti tuleks eelnõus **lahti kirjutada KÜSKi enda tegevuse järelvalve**, sh: kes kontrollib KÜSKi tegevuste tulemuslikkust ja vastavust EKAKile, kelle ees on KÜSK aruandekohuslane, kellel on õigus KÜSKi tegevus lõpetada, jms. Teeme omapoolse **ettepaneku KÜSKi järelvalve ehitada üles sarnaste instrumentidega analoogselt**. KÜSKi nõukogu teostaks järelvalvet tegevjuhtkonna üle ning kinnitab aruandluse, mis peaks eelnevalt olema auditeeritud. Väliskontrolli teostaks Riigikontroll vastavalt Riigikontrolli seadusele. KÜSK annaks oma tegevusest tervikuna aru kas Valitsusele või Riigikogule, kellel oleks õigus selle rolli muuta ning vajadusel ka tegevus lõpetada. Eelnõus vastavate klauslite täpsustamine annaks selgema aluse KÜSKi asutamiseks vajalike õigusaktide peatsele väljatöötamisele.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK nõukogu.

KÜSK nõukogu arvulise koosseisu alumiseks piiriks võib olla ka 7. Sealjuures võiks kontseptsioonis aga ka selle alusel koostatavas õigusaktis ja põhikirjas jätta ülemiseks piiriks 11. Nõukogu arvulise koosseisu vastavaks perioodiks määraks selle alusel sihtasutuse nõukogu nimetav institutsioon. Arvestades, et KÜSK nõukogu kodanikuühenduste esindajate osas ettepanekute tegemine on antud EKAK valitsuskomisjoni pädevusse, siis KÜSK kontseptsioonist lähtudes töötab valitsuskomisjon välja ka selged põhimõtted ja kriteeriumid ning nõukogu liikmete valimise protseduuri.

SELGITUS:

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Probleem: KÜSK halduskulud

KÜSK halduskulude osakaalu määramise aluseks on kontseptsioonis esitatud töötajate arv ja sellest tulenev esialgne kalkulatsioon. Ligikaudne (mittetäielik) kalkulatsioon aastaks:

Tööjõukulud (4 töötajat)	- 1,4 miljonit EEK
Eksperdid taotluste hindamiseks, juriidiline nõustamine, konsultatsioonid	- 0,4 – 0,5 miljonit EEK
Ruumid, mööbel, seadmed, kommunikatsioon (liisingud)	- 0,25 – 0,3 miljonit EEK
Teavitamine (sh. aastaraamat, reklaam meedias), üritused	- 0,2 – 0,3 miljonit EEK
Muud kulud: tellitavad tööd (nt audit, välishindamine, kodulehe kujundamine jmt)	- <u>0,1 – 0,2 miljonit EEK</u>
KOKKU	- 2,35 – 2,7 miljonit EEK = 12-

13,5%

Antud osakaal tuleneb pigem hallatava ressursi mahust, kui halduskulude ülehindamisest.

SELGITUS:

Probleem: Toetuste järelevalve, KÜSK-i järelevalve

KÜSK toetuse järelevalve töötab välja ja korraldab KÜSK ning määrab aruandluse ja vahearuandluse perioodilisuse ja korra. KÜSK tegevuse eest vastutab nõukogu ja juhatus. Nende vastutus määratakse KÜSK asutamise õigusaktis ja põhikirjas.

KÜSK-i järelevalve määratakse lähtudes seadustest KÜSK asutamise õigusaktis kooskõlas seadustega. Kontseptsiooni jaoks ei ole siin läbitöötamist vajavaid küsimusi.

TEEMA: KÜSK rahastamistegevuse põhimõtted

Riigikantselei:

Sihtkapitali loomise põhimõtted, eesmärk ja fookused on mõistlikud ning vajalikud. Toetuste andmise täpsemad põhimõtted on siiski liiga üldiselt kirjas ja vajaksid meie hinnangul veel täpsustamist.

Rahastamistegevuste põhimõtete all võib meie hinnangul alapeatükid 'programmide ja projektide algatamine' ning 'lepingulised tööd ja teenused' omavahel ühe peatüki ja mõtte alla koondada.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK rahastamistegevuse põhimõtted

Alati on olemas dilemma, kui üksikasjalikuks saab ja tohib minna kontseptuaalsel tasemel. Koostajad on lähtunud seisukohast, et kontseptsioon ei tohi olla liiga konkreetne, mis võib hakata takistama järgmiste KÜSK asutamise ja käivitamise etappide tegevusi ja seab neile läbitöötamata ja –mõtlemata piiranguid. Kontseptsioon on ilmutatud poliitilise tahte järel teine etapp KÜSK asutamisel. Kontseptsioonile järgnevad: õigusakti koostamine, KÜSK põhikirja koostamine, KÜSK strateegia ja tegevuskava(de) koostamine, KÜSK programmide väljatöötamine, KÜSK sisedokumentide ja töökorra väljatöötamine.

TEEMA: Dubleerimise vältimine, sünergia saavutamine

Rahandusministeerium:

Oleme seisukohal, et kodanikuühiskonna rahastamise selguse ja tulemuslikkuse huvides on **sihtkapitali loomise ja toimimise ühe põhimõttena lisaks eelnõus lk 21-22 toodule vajalik**

sätetada ka teiste rahastamisvõimaluste dubleerimise vältimine. Otstarbekas oleks instrumente suunata üksteist sünergiliselt toetama, et suurendada rahastamise terviklikkust ja seeläbi positiivset mõju nii kodanikuühiskonna kui avalike teenuste arengule – küll aga ei tohi instrumentide vahel kattuvusi olla.

SELGITUS:

Probleem: Dubleerimise vältimine, sünergia saavutamine

Kontseptsioonis rõhutatakse korduvalt vajadust vältida erinevate rahastamisinstrumentide dubleerimist. Selle põhimõtte saab ellu viia KÜSK nõukogu ja juhatus, kui asub koostööle teiste rahastamis-instrumentide haldajatega.

Kindlasti on KÜSK eesmärgiks sünergia saavutamine. Seda juba seetõttu, et toetused on ennekõike suuantud katusorganisatsioonidele, eestkosteoranisationsioonidele, võrgustikele, koostöökogudele. KÜSK ja teiste rahastamisallikate sünergia on võimalik saavutada poolte vahelise läbirääkimise käigus. KÜSK-i nimel läbirääkijat hetkel ei ole, mõne tööühma liikme sünergia-alased läbirääkimised pigem kahjustavad hetkel KÜSK-i. Kindlasti hakkab KÜSK taotlema ka seniste rahastamisinstrumentide poolt mittesaavutatud omavahelist sünergilist toetamist.

TEEMA: KÜSK tulevikuperspektiiv

Rahandusministeerium:

Eelnõus ei ole esitatud pikema-ajalist nägemust ja analüüsi KÜSKi arendamise/arengusuundade kohta, vaid ainult esialgsed ettepanekud KÜSKi peatseks asutamiseks. Samas ootaks põhjalikult kontseptsioonidokumendilt peale vahetut tulevikku puudutavate ettepanekute ka **KÜSKi strateegia koostamise alusena** pika-ajalise arengu osas ettepanekuid. Muu hulgas oleks **väga oluline analüüsida ja kaaluda, kuidas fondi rahastamise allikaid täiendada ja mitmekesistada.** Nt ei ole praegu eelnõus kirjeldatud, mil moel kavatsetakse või vähemalt oleks **võimalik kaasata erakapitali.** Analüüsis väljatoodult on antud allika näol tegemist olulise rahastamisvõimalusega kodanikuühenduste jaoks (sh teistes riikides) ning Eesti väiksuse tingimustes oleks nii riigi kui kodanikuühenduste huviks, et vahendite taotlemise võimalused oleksid võimalikult kontsentreeritud ja koordineeritud – nt loodava KÜSKi raames. KÜSKis osaleva kapitali ringi laiendamine võimaldaks ka KATA eesmarke paremini saavutada ja meetmeid ellu viia, nt meetet 4.2. „Avaliku-, äri- ja mittetulundussektori koostöökstruktuuride käivitamine ja töös hoidmine”. Lisaks on ka EKAKi üheks eesmärgiks „heategevust ja filantroopiat soodustava keskkonna loomine ning äri-sektori kaasamine”.

Pikema-ajalist arengut silmas pidades soovitame lisaks analüüsida ja kaaluda KÜSKi riigieelarvelisest rahastamisest sõltumatuks muutmist, nt selle olemuse järk-järgulise „ringlevaks fondiks” (*revolving fund*) muutmisenä. St et **toetuste asemel kasutataks tulevikus rohkem või ainult erinevaid krediidiinstrumente** (nt nagu Suurbritannias), mis on üldiselt tõhusamad kui otsetoetused. Leiame, et see oleks võimalik Eesti kodanikuühiskonna edasistes arengufaasides, eriti kui võtta arvesse sotsiaalse ettevõtluse vormis tegutsemise prognoositavat suurenemist. Sõltumatuks muutmise võimaldaks vältida ka ohtu, et tulevikus poliitiliste prioriteetide muutumisel riigieelarveline rahastamine vähenedes või lõppedes KÜSKi tegevus jätkusuutmatuks osutuks.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK arengusuunad ja tulevikuperspektiiv

KÜSK põhimõttelised arengusuunad on sätestatud EKAK-is – kodanikuühiskonna arengu strateegias. Ettepanekus viidatud EKAK-i eesmärk on seega KÜSK kompetentsis.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

KATA on valitsuse tegevuskava kodanikualgatuse toetamiseks, milleks ressursi peab leidma valitsus. KÜSK ei saa olla kodanikuühiskonna ministeerium!

Kontseptsioon peab vajalikuks KÜSK arengustrateegia koostamist ja paneb selle ülesande KÜSK juhatusele ja nõukogule.

KÜSK koostajad hoiduvad teadlikult KÜSK-is osaleva kapitali ringi laiendamise ideede konkretiseerimisest. Mitmed neist ei ole ühiskonnas veel piisavalt läbi töötatud (1% tulumaksu idee); mõni neist sõltub poliitilises tahte olemasolust (hasartmängumaksu nõukogu probleem); mitmed eeldavad toetumist põhjalikele analüüsidele (kodanikuühenduste rahastamise süsteemi korrastamine); erakapitali kaasamine eeldab esmalt KÜSKi tulemuslikku ja efektiivset toimimist, et olla erakapitalile atraktiivne; teatud juhtudel on vajalik KÜSK-i ja seniste instrumentide haldajate ja omanike omavahelised konsultatsioonid ühiseisukoha väljatöötamiseks.

Kõigi nende ideede esitamine kontseptsioonis KÜSK arengusuundadena tekitab erinevate huvirühmade poolt vastuseisu KÜSK-i asutamise vastu. Eitav seisukoht ühele või teisele „pooltoorele” ideele toob kaasa eitava seisukoha kogu kontseptsiooni osas. Selline negatiivne kogemus KÜSK asutamiseks on juba olemas.

TEEMA: Muud ettepanekud ja soovitused

Rahandusministeerium:

Eelnõust **ei selgu, kuidas toimuks sihtkapitali vara paigutamine ja sellega tehingute tegemine**. Leiame, et selleks tuleb kohaldada asjakohaseid piiranguid sarnaselt analoogilistele rahastamisinstrumentidele (nt Kultuurkapital) ning vastavad sätted eelnõusse lisada.

Teeme **ettepaneku** kontseptsiooni raames või lisana **esitada ettepanekud või soovitused edasiseks KÜSKi asutamise tegevus- ja ajakavaks**, mille alusel oleks selge, millal ja kuidas KÜSKi loomisega edasi minna ning kuna on võimalik vahendite avanemine.

Soovitame KÜSKi loomisel võtta võimalikult palju õppust seniste riiklike rahastamisskeemide loomise ja arendamise kogemustest, eelkõige **EL struktuurivahendite rakendussüsteemi kujundamisest**. Oleme vajadusel Rahandusministeeriumi poolt valmis KÜSKi loomisel ses osas nõu andma.

Riigikantselei:

Lisa 1 tuleb ümber teha ja sellisel kujul seda kontseptsiooni lisana ei olegi vaja, kui materjal esitatakse valitsuskabineti nõupidamisele. Selleks on eraldi kabinetinõupidamise memorandumi formaat, kuhu tuleb märkida ka ettepanekud otsusteks.

SELGITUS:

Probleem: KÜSK vara paigutamine ja sellega tehingute tegemine

Arvestades KÜSK-i paigutatavat vara ei ole mõeldav esialgu kavandada KÜSK varast lähtuvat investeerimispoliitikat. Vastavad vajalikud sätted ja piirangud esitatakse KÜSK asutamise õigusaktis.

KÜSK asutamise tegevus- ja ajakava väljatöötamine (kui seda ei ole hetkel olemas) on vajalik ning vajab avalikuks tegemist. See ei ole aga kontseptsiooni osa, vaid kontseptsiooni heakskiitmisele järgnev esmaselt vajalik tegevus.

Kontseptsiooni koostajad on teadlikud EL struktuurivahendite rakendussüsteemi kujundamise protsessist ning lähtusid sellest, kui põhjalikumalt väljatöötatud rahastamisinstrumendist Eestis. Rahandusministeeriumi esindajate valmisolek osaleda KÜSK väljatöötamise järgmistel etappidel on tervitatav.

Täiendavalt esitatud tagasiside

Keskonnaministeerium:

Kuna KKM-i ega meie kodanikeühendustest koostööpartnerite (nt EKO, ELKS) esindajaid ei ole Vabariigi Valitsuse uues EKAK-i ühiskomisjonis, samuti KÜSK-i (eelnõu) tegevuse juhtimismehhanismis sees, siis juhin tähelepanu mõningatele meiepoolsetele probleemsetele küsimustele, milles vajame Siseministeeriumilt lisainfot KÜSK-i teema tõstatamiseks KKM-i juhtkonna ning ministri tasandil.

1. Milline on KÜSK-i kavandatav eelarve 2008. ja 2009.aastal? (meediast on läbi käinud summa 20 milj krooni 2008.a ja arvestades nii registreeritud kodanikeühenduste koguarvu - ligikaudu 25 000 - kui ka avalikes huvides tegelevaid katusorganisatsioonide arvu - ligikaudu 1500 -, siis on selge et see ei kata 2008.a kavas enamiku ühenduste tegevusteotuse vajadust)

2. KKM vajab sarnaselt teiste ministeeriumidega selgemaid kriteeriume kodanikeühenduste ning nende katusorganisatsioonide tegevustoetuste taotluste menetlemiseks, et muuta see läbipaistvamaks ja selgemaks nii tegevuste/eelarve planeerijatele, VVO-dest taotlejatele kui ka tulevastele auditeerijatele (nt Riigikontroll). Sh küsimused:

2.1. Kui KÜSK-i rakendamises lepitakse kokku 2007/2008, kas siis ministeeriumid, sh KKM, lõpetavad või vähendavad seniseid tegevustoetuste maksimisi oma eelarve kaudu (KKM-is nt EKO ja ELKS, kes on meie pikaajalised ümarlauapartnerid ja konsolideerivad ka suurt osa teisi keskkonnavaldkonnas aktiivseid kodanikeühendusi, mida ettevõtlusregistri andmetel on kokku ligikaudu 400).

2.2. Milliste kriteeriumide alusel tegevustoetuste taotlusi võiks menetleda ja otsustada pärast KÜSK-i kontseptsiooni vastuvõtmist?

Sh ettepanekuna võiks kaaluda ministeeriumide ühtset andmebaasi tegemist vms, kus on näha, millised ühendused kust on riigieelarvelisi tegevustoetusi taotlenud ja saanud eelarveaasta jooksul.

3. Kas pärast KÜSK-i kontseptsiooni rakendamist on otstarbekas üle vaadata ka valdkondlike projektide põhised VVO-de finantseerimisprotseduurid ja põhimõtted (KKM-i puhul nt KIK)?

Pole saladus, et VVO-d kasutada valdkondlike projekte ka oma tegevuse ülevõtmiseks (töötasud, administreerimiskulud, ruumid jm) kuigi see pole otseselt seotud keskkonnaprojektide eesmärkide saavutamiseks.

Seega vajaks konkreetsete näidete varal täpsustamist kontseptsiooni eelnõus Sihtkapitali rahastamistegevuse põhimõtted (lk 23).

4. KÜSK-i juhtimise põhimõtted ja töökorraldus - Nõukogu (kontseptsioonis lk 24) - kas kavandatakse keskkonnavaldkonna esindajate nõukokku kutsumist nii riigi kui ühenduste poolelt? (kui seda on arutatud)

5. KÜSK-i toimimisest - selgitamist vajaks kui palju raha on 2008.a ette nähtud tegevustoetustena ning projektitoetustena jagamiseks ja kui palju kulun KÜSK-i enda mehhanismi ülevõtmiseks?

Eeltoodud küsimustele sooviksin vastuseid tuleval nädalal, et KKM-i juhtkonna tasandil teemaga süvitsi edasi minna. Et olen ise vahepeal lähetuses, siis KKM-i poolseteks kontaktisikuteks on asekanter Uno Veering (uno.veering@envir.ee) ja arendusosakonna strateegiabüroo juhtaja kt Aare Kasemets (aare.kasemets@envir.ee, tel 6262 994, gsm 56 48 98 69). Aare oli KKM-i poolt ka eelmise EKAK-i ühiskomisjoni liige ning tunneb KÜSK-i teemat nii riigi kui ühenduste poolelt vaadatuna.

SELGITUS: Keskonnaministeeriumi esitatud seisukoha kohta.

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Vastavalt esitatud küsimuste numeratsioonile:

1. KÜSK kavandatav eelarve on esitatud Valitsuse tegevusprogrammis 2007 – 2011 – 20 miljonit krooni. Kontseptsioon esitab põhimõtted kuidas seda kasutatakse ja kellele on toetused suuantud. Kavandatud tegevustoetused ei saa tulenevalt sihtkapitali rahalisest mahust katta ühelgi juhul ühenduste tegevuse toetamist täies mahus. Seetõttu on ette nähtud osaline tegevustoetus sihtrühma ühendustele teatud osategevuse väljaarendamiseks (nt vajaliku kompetentsiga töötaja palkamine, juriidilise nõustamise korraldamine, organisatsiooni arengustrateegia uuendamine, jne)
2. KKM-i soov saada „selgemaid kriteeriume kodanikeühenduste ning nende katusorganisatsioonide tegevustoetuste taotluste menetlemiseks, et muuta see läbipaistvamaks ja selgemaks nii tegevuste/eelarve planeerijatele, VVO-dest taotlejatele kui ka tulevastele auditeerijatele (nt Riigikontroll)” on tervitatav, kuid jääb väljapoole KÜSK kontseptsiooni koostamist. Soovitaks vastava töö tellida nt EMSL-ilt või AEF-ilt.
  - a. 2.1. KÜSK kontseptsioon ei näe esialgu ette seniste rahastamisinstrumentide mahu ja sihtgrupi muutusi. KKM senine partnerühenduste rahastamine on esitatu põhjal kaasamistegevus, mis kuulubki ministeeriumi kompetentsi. Vajadusel on võimalik tulevikus antud ressursi haldamise osas läbirääkimised töötava KÜSK-iga.
  - b. 2.2. KÜSK hoidub dubleerivast ühenduste toetamisest. Ühendustele tegevustoetuste eraldamine tähendab nende poolt senise rahastamise ülevaate esitamist. Seda kontrollitakse teiste rahastamisallikate kaudu. Kontseptsiooni koostajatele on ka teada, et teatud rahastamisallikatest eraldatakse teatud ühendustele küll projektitoetusi, kuid neid käsitletakse tegevustoetustena (projektide realiseerimist ei kontrollita). Ka seda on vaja KÜSK töös arvestada.
3. Jah, on otstarbekas kodanikuühenduste üldise rahastamise korrastamise tegevuse ja vastava kontseptsiooni koostamise käigus (vt ka esimene probleem ja selgitus). MTÜ-de valdkondlikes projektides on tavaliselt minimaalsed rahalised võimalused üldkulude katmiseks (kui üldse on). Need kulud (vt küsimuses esitatud näited) on siiski projekti kulud.
4. Kontseptsioon ei käsitle ei valdkondlikult ega ka personaalselt KÜSK nõukogu koosseisu.
5. KÜSKi halduskulude kohta on kontseptsioonis esitatud vastav osakaal. Ülejäänu kulub sihipäraselt vastavalt KÜSK eesmärgile.
6. Aare Kasemets on KÜSK kontseptsioonile koostajatele saadetud kirjas andnud kontseptsioonile väga positiivse hinnangu.

Lisa 3

Täiendavad teemakohased allikad

Artiklid „Postimehe” lisas Foorum

- **Atonen, M.**, Eraldi maksusüsteemi ei tule.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=516&op=lugu&id=63601>
- **Juhtkiri: Kirev raha:**
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=516&op=lugu&id=94218>
- **Laius, A.**, Ühendused tungivad avalikku poliitikasse.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=516&op=lugu&id=88131>
- **Mänd, K.**, Kes täidab ühenduste rahakotti.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=516&op=lugu&id=94208>
- **Rehema, A.**, Kohalikud fondid teenivad kodukohta
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=516&op=lugu&id=46032>
- **Ruus, K.**, Rask: «kolmas sektor» on terminina võõras
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=516&op=lugu&id=74015>
- **Ruus, K.**, Tulumaksusoodustust saab kümnendik ühendustest.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?op=lugu&id=55313&number=516&rubriik=60>

Brophy, M., Charities Aid Foundation kui heategevuse müüja. VI Avatud Ühiskonna Foorum. Sotsiaalsed Investeeringud – miks ja kuidas?. Tallinn 2001.

Eesti valitsusväliste ühenduste pöördumine avalikkuse, Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poole
http://www.eurofondid.org.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=30&Itemid=16

EKAKi arutelu Riigikogus 2005.a. <http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2005/01/m05012002.html>

EMSL, Kodanikuühiskonna riigieelarvelise rahastamise projekt. <http://www.ngo.ee/rahastamine>

Hasartmängumaksu nõukogu kodulehekül <http://hmn.riik.ee/?id=1065>

Hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse seaduseelnõu 697 SE. <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=051670027&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>

Jätkusuutlikkuse indeks. (<http://www.ngo.ee/indeks>)

Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007 -2010.
http://www.siseministerium.ee/failid/KATA_2007_2010.pdf

Kodanikeühenduste rahastamine riigieelarvest ajavahemikul 1998-2001 (2001). Kodanikeühenduste rahastamine riigieelarvelistest vahenditest 2001-2003 (2004). Uurimused. Siseministerium: kohaliku omavalitsuse osakond <http://www.siseministerium.ee/?id=6892>

Kuhnle, S., Selle, P. (1990). Meeting Needs in a Welfare State: Relations between Government and Voluntary Organizations in Norway. - A. Ware, R. E. Goodin (eds). Needs and Welfare. Beverly Hills: Sage.

Laius, A., Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni arengulugu.
<http://www.riigikogu.ee/rva/toimetised/rito6/artiklid/23laius.htm>

Laius, A., Protsent tulumaksust kodanikuühendustele. <http://www.emy.ee/artiklid/laius7.html>

Lepp, Ü., (2005). Estonian Cultural Organizations: The Threshold of Change. In Katalin E. Koncz (ed.), /NGO Sustainability in Central Europe: Helping Civil Society Survive (pp. 195 - 246)./ Budapest: Open Society Institute.
<http://www.emy.ee/uuringud/>

Merusk, K., Olle, V., Saarmets, V. (2004). Kodanikeühenduste seadusandlike küsimuste analüüs. Analüüsi aruanne. Siseministerium.

Poliitikauuringute Keskus Praxis, Projekt „Kaasamine ja osalemine otsusetegemise protsessis”.
http://www.praxis.ee/index.php?no_cahce=4fb98f5bf16f2b0bd981cbc01050fa59&lang=et&menu_id=140&page_id=1002&redirect=1

Puurmann, M., Kodanikuühenduste rahastamine riigi poolt
(<http://www.riigikogu.ee/rva/toimetised/rito10/artiklid/19puurmann.htm>)

Riigikontrolli kontrolliaruanne nr 2-5/04/24, 7.05.2004, “Hasartmängumaksust makstavad toetused”.
http://www.riigikontroll.ee/fake_index.php?lang=et&uri=%2Faudit.php%3Faudit%3D325

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon

Salamon, L. M. (1995). Partners in Public Service: Government and Non-profit Relations in the Modern Welfare State. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Themis raport, Sihtasutus Eesti Õiguskeskus “Kodanikuühenduste rahastamise protseduurireeglid riigieelarvest rahastamise korral”. <http://www.emy.ee/uuringud/>

Tulumaksuseadus. www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?replstring=33&dyn=12769553&id=12761233!pr11lg8

Tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja koostamise kord ning asjatundjate komisjoni moodustamise kord ja töökorraldus, Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2006. a määrus nr 279
www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12769553

Vatsfeld, V., Tugikeskused, milleks ja kellele? <http://www.riigikogu.ee/rva/toimetised/rito7/artiklid/24vatsfeld.htm>

2007-2013 EL STRUKTUURIVAHENDITE PLANEERIMINE [HTTP://WWW.FIN.EE/SF2007](http://www.fin.ee/SF2007)